

ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ АРМІЇ, КОНВЕРСІЇ ТА РОЗЗБРОЄННЯ
CENTER FOR ARMY CONVERSION AND DISARMAMENT STUDIES

31 січня 2020

ВИКЛИКИ І РИЗИКИ

Безпековий огляд ЦДАКР № 2 (135)

Адреса: Вул. Іллінська, 10, офіс 5, Київ, 04070
тел.: +38 (044) 425-42-10
www.cacds.org.ua

Безпековий огляд «ВИКЛИКИ і РИЗИКИ» Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння (ЦДАКР, www.cacds.org.ua) здійснюється аналітиками ЦДАКР за підтримки банку «Аркада». Для підготовки оглядів залучаються відомі експерти, дипломати, військові фахівці та спеціалісти усіх відомств, що працюють у безпековому середовищі України.

Метою публікацій Безпекового огляду «ВИКЛИКИ і РИЗИКИ» є оперативне та аналітичне інформування зацікавлених профільних структур, ЗМІ та громадян, що цікавляться актуальними проблемами безпеки України.

Кожний огляд присвячений короткому періоду (1 – 2 тижні), та містить експертні думки, які можуть не збігатися з офіційною позицією української влади.

@2014 Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння
У разі цитування обов'язкове посилання на ЦДАКР

Редакційна колегія:

Бадрак В.В. – головний редактор, директор ЦДАКР

Копчак В.І. – відповідальний секретар, заступник директора ЦДАКР

Самусь М.М. – заступник директора ЦДАКР з міжнародних питань

Члени Редакційної колегії:

Бондарчук С.В. – член Експертної Ради у галузі національної безпеки, генеральний директор ДК «Укрспецекспорт» (2005-2010 рр.)

Згурець С.Г. – головний редактор журналу «Експорт озупня и оборонный комплекс Украины», директор інформаційно-консалтингової компанії (ІКК) Defense Express

Кабаненко І.В. – президент Української агенції з перспективних науково-технічних розробок UA.RPA, заступник міністра оборони України (2014), перший заступник начальника Генерального штабу ЗС України (2012-2013), адмірал ВМСУ

Конопльов С.Л. – директор Гарвардської програми з чорноморської безпеки та програми з безпеки США-Росія і США-Південна Азія, член Експертної Ради у галузі національної безпеки

Литвиненко О.В. – директор Національного інституту стратегічних досліджень, заступник секретаря РНБОУ (2014 - 2019)

Міхненко А.В. – головний редактор журналу «Ukrainian Defense Review»

Паливода К.В. – голова правління банку «Аркада», член Експертної Ради у галузі національної безпеки

Поляков Л.І. – голова Експертної Ради ЦДАКР, перший заступник міністра оборони України (2005 – 2007 рр.), заступник міністра оборони України (2014 р.)

Рябих В.О. – член Експертної Ради у галузі національної безпеки, директор з розвитку інформаційно-консалтингової компанії (ІКК) Defense Express

Щербак Ю.М. – письменник та громадський діяч, Надзвичайний і Повноважний Посол України в США (1994 - 1998 рр.), міністр охорони навколишнього середовища (1991 - 1992)

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ОЦІНКИ

Ключові виклики і ризики у сфері безпеки і оборони: що чекати від 2020 року – аналіз Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння (ЦДАКР)

У ДЗЕРКАЛІ ЕКСПЕРТНОЇ ДУМКИ

Стан обороноздатності Республіки Польща: плани і реалії (2015-2019 рр.)

Угорська політика «руху на Схід» і слід російських спецслужб

АНАЛІТИЧНІ РОЗРОБКИ

Итоги выполнения гособоронзаказа России 2019 года: как свести баланс?

Ключові виклики і ризики у сфері безпеки і оборони: що чекати від 2020 року – аналіз Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння (ЦДАКР)

*Валентин Бадрак,
директор Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння (ЦДАКР)*

Як і раніше, головною метою Кремля залишається знищення України як незалежної держави та перетворення на васальну територію. Водночас, вважаю за необхідне висловити застереження для прихильників думки про те, що Москва начебто склала зброю. Це дуже хибна думка, небезпечна ілюзія. І одна з нових пасток Кремля, що спрямована на гальмування розвитку оборонного потенціалу України

«Зміна курсу на українському напрямку» – тема, до якої прикута увага політологів та експертів після раптового оголошення Путіна щодо модернізації владної конструкції в самій Росії. Без змін Росія залишається для України найбільшим ворогом та найголовнішою небезпекою. Але трансформації курсу не відбудеться – як і раніше, головною метою Кремля залишається знищення України як незалежної держави та перетворення на васальну територію. Водночас, вважаю за необхідне висловити застереження для прихильників думки про те, що Москва начебто склала зброю. Це дуже хибна думка, небезпечна ілюзія. І одна з нових пасток Кремля, що спрямована на

гальмування розвитку оборонного потенціалу України.

Росія – з цим важко не погодитися, - поки відклала ідею масштабної війни з Україною. За умов наявності можливості використання більш витончених, можна сказати, філігранних методів приборкання Києва. Водночас, «воєнний важіль» Кремля може з'явитися у будь-який момент, і це українська влада має не забувати, не ігнорувати. Ба більше, в разі бажання Києва припинити свій статус аутсайдера політичних баталій лише потужний оборонний потенціал здатен змінити риторику перемовин із Москвою.

Щодо згаданих витончених методів боротьби, то також не слід

Можна вже сьогодні казати, що політично-підривна діяльність Росії в Україні набиратиме обертів та демонструватиме усе розмаїття сучасних технологій. Інформаційна площина безпеки на певний час перетвориться на ключовий чинник впливу та протистояння – сфери впливу торкатимуться як ЗМІ, так і безпосередньо різноманітних механізмів зміни свідомості у суспільства

Війна й надалі відіграватиме свою потужну роль у загальній облозі України Росією

вважати, що підривна діяльність Кремля повністю змінить нинішній формат. Так, центр тяжіння перейде у політичну площину – із реалізацією завдання всілякої багатогранної та багатоходової підтримки проросійських політичних сил та мереж російського впливу. Цікаво, що це відбувається вже сьогодні. Йдеться про проведення кремлівською агентурою досить показової (а в принципі, типової) сучасної спецоперації. Зокрема, коли у декількох районах Києва в ніч на 30 січня з'явилися борди зі слоганом «Росія наш стратегічний партнер» і фотографією Олега Катющенко. Можна вже сьогодні казати, що політично-підривна діяльність Росії в Україні набиратиме обертів та демонструватиме усе розмаїття сучасних технологій. Інформаційна площина безпеки на певний час перетвориться на ключовий чинник впливу та протистояння – сфери впливу торкатимуться як ЗМІ, так і безпосередньо різноманітних механізмів зміни свідомості у суспільства.

У означеному контексті можна цілком погодитися із російським політологом Андрієм Піонтковським у частині його заяви про найбільш небезпечний для України сценарій. «Козак делікатніше Суркова, Москва хоче «впихнути» самопроголошені «ДНР» і «ЛНР» у політичне тіло України» (29 січня). Такий перебіг подій, до речі, ціл-

ком відповідає виведеному найгіршому сценарію (із восьми можливих), який у 2019 році змоделювало Головне управління розвідки Міноборони України у оборонному огляді – спровокований, створений та режисований Москвою конфлікт всередині України, який Кремль видаватиме за громадянську війну. І, звісно, відповідно до його розвитку зможе застосувати (або не застосовувати) свій горезвісний «воєнний важіль».

Отже, йдеться знову про те, що саме Москва має вибір та визначатиме порядок денний, тоді як Київ, як і раніше, налаштований лише на рефлексію. Це черговий привід апелювати до створення потужного війська як надійного інституту стримування зовнішньої агресії.

Кремль переходить до боротьби у прихованому режимі

Хоча у реальному житті твердження «Кремль переходить до боротьби у прихованому режимі» не повністю відповідає дійсності. На фронті Кремль вже досить тривалий час веде «війну на виснаження». «Розведення сил», до якого вдалася українська влада створило для Кремля додатковий козир – у реальному житті ми усі його відчуваємо у вигляді майже щоденних повідомлень про втрати (хочу сфокусувати увагу на те, як збільшилася кількість снайперських куль). Це також свідчення, що війна й надалі

відіграватиме свою потужну роль у загальній облозі України Росією. У цьому контексті інформація української розвідки про те, що угруповання бойовиків російсько-окупаційних військ на Донбасі нині посилюють передові позиції прибулими з Росії снайперськими парами (не кажучи вже про перекидання артилерії і танків ближче до лінії розмежування) виглядає знаковим свідченням про розвиток формату війни. «Російсько-окупаційне командування залучає додаткові снайперські пари, які не належать до штатних підрозділів 1, 2 АК та прибувають на тимчасово окуповану територію з Росії, через неконтрольовані Україною ділянки кордону», - повідомило Головне управління розвідки МОУ.

Між іншим, час не грає на користь Путіну. Що й вимусило його вдатися до зміни тактики. Потрібна перемога, яку він міг би використати для полегшення свого перебування на вершині влади. Але при цьому Владислав Сурков залишив держслужбу не стільки «у зв'язку зі зміною курсу РФ на українському напрямку», скільки із особистих міркувань. Оскільки його особисте значення у процесі наступу на Україну з появою на сцені Дмитра Козака втратило чинник «головного». Тому той, кого вважали «архітектором» подій на Донбасі, вирішив залишити сцену.

Що ж до питання, чому саме Козак, то цілком справедливе припущення висловив журналіст Віталій Портников (30 січня, «Главред»): «Згадаймо хоча б діяльність пана Козака у Молдові, про те, що сталося останнім часом, про цю знамениту комбінацію переходу влади в Молдові від олігарха Плахотнюка до проросійського президента Додона за участю проєвропейських, прозахідних сил, які брали участь у поваленні Плахотнюка і створення коаліції з проросійськими силами, а потім були викинуті з влади, і за участю Сполучених Штатів і Європейського союзу, які по суті були учасниками створення коаліції проєвропейських і проросійських сил першого етапу для остаточного повернення Молдови в російську сферу впливу». То ж, саме політичної «комбінації» в Україні очікує очільник Кремля від свого засланця. Але війна, диверсії, терористичні акти можуть так само використовуватися Москвою, але вже в інших пропорціях та іншими меседжами. Передусім для того, щоб проросійські політичні сили спроміглися підняти голову та гучно закликати «до миру».

Значення подій у самій РФ, а саме, появу 21 січня нового уряду на чолі з Михайлом Мішустініним, не варто перебільшувати. Путін тотально контролюватиме Росію й надалі. Ключові посади залишилися без змін: Володимир Колоколь-

Європа в цілому все більше підіграє Путіну, демонструє готовність миритися із агресивною, антизахідною політикою Кремля

Останні роки завдяки деструктивній та непередбачуваній позиції американського президента Трампа було втрачено американське лідерство в Альянсі, що поставило військовий блок на межу виживання. То ж, даний крок можна розглядати як реанімаційний, а не як наслідок «спільних фундаментальних цінностей»

цев залишився главою Міністерства внутрішніх справ РФ, Сергій Шойгу зберіг посаду міністра оборони РФ, Сергій Лавров залишився міністром закордонних справ, а Антон Силуанов зберіг посаду міністра фінансів РФ. То ж політична косметологія застосована виключно для Путіна, при чому настільки відверто, цинічно та не заретушовано, що висновок лише один: Путін почувається добре, відчуває непохитну силу власної команди й насагу продовжувати свій деструктивний шлях.

Ризики для України на міжнародній арені

Європа здає. Протягом другої половини січня з'явилося чимало негативних подій, які мають для України негативне забарвлення. Слід почати із обрання заступника голови Державної Думи РФ, голови російської делегації в ПАРЕ Петра Толстого віце-президентом Парламентської Асамблеї Ради Європи (28 січня) – людину, яка назвала Україну та Грузію «недодержавами». Проблема не тільки в тому, що це рішення Москві вдалося «протягнути» всупереч протестам української делегації. Фактично ця подія засвідчила, що ПАРЕ відновленням участі РФ в роботі організації перестала бути ділянкою, де відбувається прогресивна європейська політика. Більше того, Європа в цілому все більше піді-

грає Путіну, демонструє готовність миритися із агресивною, антизахідною політикою Кремля.

НАТО залишається центром опору РФ та приховує слабкість. За кілька тижнів в рамках навчань «Захисник Європи 2020» США перекинуть у Європу 200 тисяч військовослужбовців, що є найбільшим розгортанням американських військ в Європі з часів завершення «холодної війни». Згідно з генеральним секретарем НАТО Єнсом Столтенбергом, «невірно казати, що США залишають Європу, а тісніша співпраця між ЄС і НАТО означає також тіснішу співпрацю між Європою та Північною Америкою й посилення трансатлантичних зв'язків, незважаючи на всі існуючі розбіжності». Однак, останні роки завдяки деструктивній та непередбачуваній позиції американського президента Трампа було втрачено американське лідерство в Альянсі, що поставило військовий блок на межу виживання. То ж, даний крок можна розглядати як реанімаційний, а не як наслідок «спільних фундаментальних цінностей».

Чи зможе Росія «приборкати» Білорусь? Москва наполегливо формує небезпечне кільце навколо України. При цьому задля втягнення Мінську у фарватер своєї зовнішньої політики Москва активно переозброює Білорусь. Так, у другій половині січня російські ЗМІ повідомили, що поставка Білорусі

«Приборкання» Білорусі загрожує Україні ймовірністю організації збройного нападу з території цієї країни

В державі немає людини (органу), яка б системно займалася оборонною реформою та трансформацією армії

12 винищувачів Су-30СМ виробництва корпорації «Іркут» відбудеться майже за внутрішніми (тобто, в межах 24-30 млн дол. при експортній вартості одного літака складає до 80-90 млн. дол.). Білоруські аналітики навіть не виключають ймовірність взаємозаліку - за продовження безкоштовного розміщення російських військових об'єктів у Білорусі після 2021 року. Цілком зрозуміло, що «приборкання» Білорусі загрожує Україні ймовірністю організації збройного нападу з території цієї країни.

Що ж до позиції Мінську, то президент Лукашенко намагається здійснювати опір, але сил і зовнішньої підтримки для цього замало. «З'їдять протягом року» - так Лукашенко висловився про союз із «братньою Росією» 24 січня, додавши, що не хоче бути останнім президентом Білорусі. Серед практичних кроків Білорусі можна згадати опрацювання питання постачання американської нафти через Одесу. Однак, як вказують фахівці, ці поставки поки здійснюються в ручному режимі, а тому про переорієнтацію Білорусії на інших постачальників говорити не доводиться.

Хід реформ у сфері безпеки і оборони України

Реформа СБУ як ключовий елемент трансформації сектору безпеки. Відсутність нового Закону

України «Про СБУ», попри наполегливі рекомендації західних партнерів, вимоги активної частини суспільства та й положень прийнятого у 2018 році Закону України «Про національну безпеку», створює додаткові перепони для сприйняття чинної влади. Зокрема, відсутність обмежень повноважень СБУ на цей час залишається значним негативним фактором у сприйнятті суспільством загальної трансформації України та грає не на користь іміджу глави держави. Досі СБУ поєднує правоохоронні функції і та функції спецслужби, що немає аналогів в західному світі.

Розвиток армії та внутрішні розбіжності. Слід зауважити, що розвитку ЗСУ та перетворення армії на дієвий інститут стримування російської агресії стримує відсутність низки складових. Передусім, в державі немає людини (органу), яка б системно займалася оборонною реформою та трансформацією армії. У другій половині січня виявилось чимало розбіжностей між Міноборони та Генштабом у поглядах на розвиток ЗСУ. Зокрема, якщо оприлюднена Генштабом ЗСУ «Візія», або бачення розвитку армії на найближчих 10 років, насамперед передбачає забезпечення успішного стримування агресора, то головним орієнтиром для військового міністра залишилися стандарти НАТО. Хоча не можна не помітити й певної пасіонарності

військового відомства. Зокрема, незважаючи на реальну складність державного оборонного замовлення (ДОЗ) на 2020 рік (наприклад, через невизначеність контурів майбутнього ЗСУ та відсутність висновків оборонного огляду, що непрямо визнав сам міністр оборони заявою, що частину ДОЗ буде «зарезервовано» на майбутнє), Андрій Загороднюк все ж підписав 28 січня цей важливий документ. При цьому, за деякими даними в Міністерстві розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, оборонне відомство станом на 28 січня ц.р. залишалося єдиним замовником, який не визначився із ДОЗ. То ж, цим кроком глава оборонного відомства надав сподівання на реальну готовність до розвитку більш гнучкої та більш щирої співпраці із вітчизняною промисловістю.

ПЗУ «Про оборонні закупівлі». Просування проекту Закону України «Про оборонні закупівлі», без перебільшення, є дієвим кроком законодавчої влади на шляху унормування питання переозброєння сил оборони, та зняття низки проблемних питань. Слід визнати, що у січні профільний парламентський комітет справедливо відстояв пріоритетність розвитку національного ОПК та прозорість процедур закупівлі озброєнь і військової техніки (ОВТ) в межах їх імпорту. «Останнє слово» у сенсі тексту ПЗУ залиша-

ється за парламентом. Найбільш чутливим питанням залишається саме унормування (або краще сказати - збалансування) питання імпорту при здійсненні переозброєння ЗСУ. В разі підтримки усім парламентом затверджених профільним комітетом позицій імпорту здійснюватиметься у декількох випадках, зокрема, коли вітчизняні виробники не будуть здатні здійснити постачання оборонної продукції або виконати роботи оборонного призначення – саме на такому підході наполягали громадські об'єднання та неурядові аналітичні структури. Сприйнятливими можна вважати й додаткові умови імпорту, викладені в ПЗУ, а саме, що цінова пропозиція іноземної компанії має бути не менш, ніж на 10% нижчою за пропозицію вітчизняного виробника, а в разі рішення замовника закупити ОВТ за імпортом при наявності вітчизняного зразку ОВТ (прийнятого на озброєння) обов'язковими мають бути порівняльні випробування таких озброєнь і військової техніки. Водночас, не можна виключати, що «певні сили» можуть докласти зусиль, щоб у остаточній версії ПЗУ «Про оборонні закупівлі» було зроблено правки на користь імпорту.

ПЗУ «Про розвідку». 16 січня законопроект № 2412-д було прийнято у першому читанні. Попри закиди (в цілому справедливі) щодо занадто стриманого ставлен-

ня до розвідки з боку вищого політичного керівництва країни, ПЗУ «Про розвідку» потрапив до числа невідкладних. Варто звернути увагу на позицію оглядача dt.ua Володимира Кравченка (27 січня), який переконує, що Закон «Про розвідку» не рятує самої розвідки, зокрема, СЗР. На його переконання, Служба зовнішньої розвідки «потерпає від недофінансування та відпливу кадрів». Серед проблемних моментів експерт визначив, що у початковому варіанті законопроекту «головному контррозвідальному органу України — СБУ — фактично, пропонували повернути право на ведення розвідки. Що означало б таку концентрацію повноважень, якої немає в жодного органу в Україні. Це може створити серйозні загрози правам та свободам громадян. Окрім того, поєднання в одному органі повноважень розвідки й контррозвідки суперечить практикам багатьох країн світу. Втім, тепер роль оперативних підрозділів центрального апарату СБУ звужено до проведення розвідувальних заходів в інтересах контррозвідки». Такий стан справ є показовим для усього сектору безпеки і оборони - він свідчить про складність розв'язання чутливих питань та про знахо-

дження владою компромісів, які суттєво, але не остаточно змінюють ситуацію в секторі безпеки і оборони.

Звісно, з початку роботи нової влади пройшло ще занадто мало часу, щоб робити підсумки реформуванню держави. Водночас, вже нині можна сказати, що влада щиро намагається змінити Україну. При цьому стикається із низкою ризиків, серед яких на тлі розгорнутої путінським Кремлем війни залишається проблема вибору кадрів, зокрема у секторі національної безпеки і оборони. Президент Зеленський з самого початку перевагу особистої довіри поставив вище ідеології професійності менеджменту. Що, з одного боку, має право на життя, враховуючи здатність будь-якої людини вчитися. А з іншого, утворює певну кількість ризиків на шляху до опанування справою, за яке береться той чи інший призначенець.

То ж, небезпідставно наприкінці січня з'явилася досить симптоматична заява глави держави: «Нинішню владу чекає ще багато кадрових змін, поки не буде сформовано ідеальну команду». Ці слова стали відображенням поточної реальної ситуації навколо державного будівництва.

Стан обороноздатності Республіки Польща: плани і реалії (2015-2019 рр.)

*Володимир Паливода,
головний консультант
Центру зовнішньополітичних досліджень
Національного інституту стратегічних досліджень*

Наприкінці минулого року польські експерти підготували аналітичну доповідь, присвячену результатам діяльності в оборонній сфері уряду партії «Право і справедливість» за першу каденцію його перебування при владі (2015-2019 рр.)¹. У згаданому документі зазначається, що за цей період зросли видатки на оборону, розпочався процес збільшення чисельності особового складу збройних сил (далі - ЗС)², були створені

Війська територіальної оборони (далі - ВТО), у країні посилюється військова присутність партнерів по НАТО. З іншого боку, значна кількість програм технічної модернізації реалізовувалась у половинчастий спосіб або з недотриманням визначених строків, а послідовна та узгоджена оборонно-промислова політика до цього часу не проводиться.

Перед парламентськими виборами 2015 р. лідери партії «Право і справедливість» визнали зміцнення обороноздатності Польщі одним зі своїх пріоритетів. Було заявлено, що видатки на оборону зростуть щонайменше до 2,3 % ВВП (а у перспективі - до 2,5 %

1 Cztery lata PiS w obronności. Rozbudowa armii, sojusznicy i modernizacja z przeszkodami. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.defence24.pl/geopolityka/cztery-lata-pis-w-obronnosci-rozbudowa-armii-sojusznicy-i-modernizacja-z-przeszkodami-analiza>

2 Чисельність армії Польщі має зрости до 200 тисяч солдатів - міністр. - [Електронний ресурс]. -

Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/08/13/7099630/>

ВВП), збільшиться чисельність бойових підрозділів Війська Польського до 120 тисяч осіб (з подальшим збільшенням їхнього особового складу ще на кілька десятків тисяч), з'явиться новий вид ЗС - ВТО, буде прискорено придбання систем протиповітряної оборони (далі - ППО), бойових машин та легкої протитанкової зброї.

Представники партії «Право і справедливість» також наголошували на необхідності провести реформу системи закупівлі військової техніки, розробити механізми співпраці між армією та оборонною промисловістю, врахувавши інтереси останньої при реалізації програм технічної модернізації. У цьому контексті, зокрема, піддавалося критиці рішення попередньої влади закупити у Франції багатоцільові вертольоти «H225M Caracal». Нарешті, передвиборні лозунги містили заклики до реформування системи управління та командування ЗС та посилення військової присутності у Польщі союзників по Альянсу.

Через чотири роки експерти детально проаналізували виконання колишньою/нинішньою владою своїх передвиборних обіцянок.

1. Збільшення видатків на оборону

Уряд партії «Право і справедливість» прийняв рішення збільшити видатки на оборону. Відпо-

відно до змін до закону «Про технічну модернізацію, реконструкцію та фінансування ЗС РП», їхній цільовий рівень був встановлений у розмірі 2,5 % ВВП, як і передбачала виборча програма. Було змінено й методологію розрахунку частки витрат на оборону у ВВП, і з 2018 р. показник стосується запланованого ВВП на поточний, а не на попередній рік. На практиці це означає значне додаткове збільшення бюджету.

Однак цільовий рівень видатків на оборону буде досягнутий лише у 2030 р. Видатки на оборону, а також їх частка у ВВП збільшуються (у 2020 р. вони мають досягти 2,1 % ВВП, у 2021 р. - 2,2 % ВВП). Правда, це відбувається дещо повільніше, ніж передбачено Стратегією відповідального розвитку, прийнятою урядом на початку 2017 р. Згідно з нею, показник 2,2 %, обчислений за новою методологією, мав би бути досягнутий до 2020 р. Це має певний вплив на процес модернізації у короткочасній перспективі, хоча обсяг наявних (і вже фактично витрачених на оборону) коштів все ще набагато ширший, ніж до внесення змін до законодавства, і його слід надалі збільшувати. У більш далекій перспективі умовою успішного збільшення видатків на оборону стане виконання прийнятого закону, що буде залежати від політичних рішень та економічної ситуації.

2. Закупівля військової техніки

У 2015-2019 рр. Міністерство національної оборони (далі - МНО) розмістило низку замовлень на військову техніку. Тут можна згадати перший етап програми ППО «Wisła» (включно з двома батареями системи «IBCS/Patriot»)³, гаубиці «Krab» та міномети «Rak», модернізацію танків до стандарту «Leopard 2PL», зенітно-ракетні комплекси (далі - ЗРК) «Pilica», «Poprad» та «Piogun». Кількість останніх значно збільшилась, порівняно з планами. Були придбані вітчизняні радіолокатори «Odra» та «Bystra», а останнім часом – зенітні керовані ракети «Feniks», завдяки чому реактивна система залпового вогню «WR-40 Langusta» нарешті матиме необхідну далекобійність.

У війська надійшла сучасна стрілецька зброя (включно зі штурмовою гвинтівкою «GROT», базовим озброєнням новостворених ВТО). Список надходжень можна доповнити вертольотами «Black Hawk» для Сил спеціальних опера-

цій та «AW101», рятувальним судном, мінно-тральними кораблями «Kormoran», буксирами та літаками для перевезення VIP-персон.

На початку 2019 р. було підписано контракт на закупівлю одного дивізіону високомобільної реактивної системи залпового вогню «HIMARS». Однак спершу ця програма передбачала придбання більшої кількості таких систем, і провідну роль мала відігравати польська оборонна промисловість (спільно із зарубіжними партнерами). До того ж значна кількість програм технічної модернізації реалізується із запізненням. Наприклад, досі не прийнято рішення щодо ключової програми ППО «Narew»⁴. Не завершена закупівля нових переносних протитанкових ракетних комплексів (у вересні 2019 р. на Міжнародній виставці оборонної промисловості була подана заявка на партію «Javelin») або протитанкових гранатометів, хоча це озброєння потрібне як бойовим підрозділам, так і ВТО. Затягується реалізація програм «Mustang» і «Regaz» із закупівлі високомобільних повнопривідних автомобілів та придбання системи

3 Контракт на поставку американських комплексів протиракетної оборони «Patriot» підписаний у березні 2018 р. Вартість контракту складає 4 млрд. 750 млн. доларів. Перші дві батареї прибудуть до Польщі в 2022 р. Протягом наступних двох років Варшава отримає ще шість батарей. Комплекси «Patriot» будуть оснащені ракетами «PAC-3 MSE», які можуть збивати ракети противника (зокрема, російські «Скандери»). Польща замовила 200 таких ракет.

4 Програма «Narew» передбачає виробництво в Польщі за ліцензією ЗРК малої дальності для заміни модернізованих в Польщі, але вже застарілих ЗРК «Куб» та «Оса» радянського виробництва. Фаворитом вважається ЗРК «Land Ceptor» з уніфікованими зенітними керованими ракетами нового покоління «SAMM» і «SAMM-ER» британського відділення європейського консорціуму «MBDA».

управління боєм для бронетранспортерів «Rosomak».

В останній справі, як і у випадку з придбанням безпілотних літальних апаратів (далі - БПЛА) «Orlik» та «Wizjer», МНО виключило зі списку польські приватні компанії. Це призвело до затягування реалізації усіх згаданих програм (контракт на БПЛА «PGZ-19R» був підписаний наприкінці 2018 р., інші контракти не підписані)⁵.

ритетною повинна стати програма ударних вертольотів «Kruk», оскільки вона є більш придатною для захисту території країни та колективної оборони. На практиці, однак й досі незрозуміло, як ця програма буде реалізовуватися. Незважаючи на деякі підготовчі заходи, не доведені до логічного завершення плани модернізації вертольотів, які вже стоять на озброєнні. Не вдалося також завер-

У свою чергу, після провалу переговорів щодо придбання 50 вертольотів «H225M Caracal» закуплено лише 8 спеціалізованих машин. Відповідно до рекомендацій Стратегічного оборонного огляду, пріо-

шити жодної з процедур щодо придбання бойових кораблів «Miecznik» та «Orka» для ВМС.

Останнім часом, у зв'язку із низкою аварійних ситуацій з винищувачами «МиГ-29», МНО прийняло рішення прискорити закупівлю нових багатоцільових винищувачів. Наприкінці вересня

⁵ Матеріал готувався на початку січня 2020 р., тому можливий деякий прогрес у реалізації програм.

2019 р. Конгрес США погодився продати Польщі 32 машини «F-35A». Щодо прискороного придбання цих літаків є різні думки. Прихильники говорять про прорив і швидке зростання боєздатності та про нагальну потребу в заміні пострадянських машин. Скептики ж порушують питання про витрати, вплив на інші програми технічної модернізації, конкурентоспроможність та про те, яку користь це може мати для оборонної промисловості. Слід пам'ятати, що спочатку планувалося придбати нові літаки лише після 2022 р., а через специфіку введення їх в дію уряд партії «Право і справедливість» не мав повного впливу на ситуацію, яка призвела до призупинення польотів «МиГ-29» та «термінового» пошуку заміни.

3. Планування модернізації та оборонно-промислова політика

У своїх деклараціях уряд партії «Право і справедливість» обіцяв розмістити якомога більше замовлень на підприємствах польської оборонної промисловості та шукати можливості для розвитку промислової співпраці. У зв'язку з цим піддавалось критиці попереднє керівництво МНО, яке визначило франко-німецьку компанію «Airbus Helicopters» для закупівлі у неї 50 вертольотів «H225M Caracal» (придбати їх в кінцевому рахунку так і не вдалося).

Аналізуючи проведені закупівлі, необхідно зазначити, що коли йдеться про базове спорядження чи раніше розпочаті розробки (наприклад, самохідні гаубиці «Krab», ЗРК «Pigup», радіолокатори), то ці замовлення переважно діставалися оборонній промисловості Польщі. Так було й з придбанням вертольотів, замовлення на які отримали міжнародні авіаційні компанії з польським капіталом. Оборонна промисловість РП має забезпечити левову частку спорядження для новоствореної 18-ї механізованої дивізії (наприклад, БМП «Borsuk» та бронетранспортери «Rosomak» з безпілотними баштами «ZSSW-30», артилерійська та зенітна техніка) та провести роботи з ремонту та модифікації танків «Т-72». Представники МНО наголошують, що реалізація цієї програми спрямована не лише на посилення боєздатності ЗС Польщі, але й на відновлення та підтримку потенціалу оборонної промисловості. Водночас останньою програмою буде охоплена менша кількість танків, ніж передбачалося, через обмеженість бюджету.

З іншого боку, деякі закупівлі у закордонних виробників часто здійснюються за завищеними цінами, в умовах обмеженої промислової кооперації (наприклад, перший етап програми ППО «Wisła»), або взагалі без неї (наприклад, реактивні системи залпового вогню

«НІМАРС»). Залишається неясним майбутнє програми «F-35», а поспіх при придбанні цих літаків та відсутність конкуренції не сприятиме розробці комплексних рішень для промислової співпраці⁶.

Ще однією важливою вимогою, що відображена в Стратегії відповідального розвитку, є реформа придбання озброєння та військової техніки. Стратегія передбачає розробку Національної військово-технічної політики (далі - НВТП), документа, який став би основою для такої реформи, та створення комплексної системи підтримки оборонно-промислової галузі. Станом на кінець грудня 2019 р. підготовка НВТП так і не була завершена⁷.

Напередодні парламентських виборів 2015 р. було оголошено про створення у рамках реформи закупівлі військового спорядження Агентства озброєнь, яке б координувало увесь цей процес⁸. У березні 2018 р. МНО призначило Уповно-

важеного у справах створення такого органу, але до цього часу він ще не створений. Не опубліковано також відповідного урядового законопроєкту.

Слід звернути увагу на проблему планування робіт з розвитку озброєнь. Значна частина продукції, яка за останні роки впроваджена в серійне виробництво (ЗПК «Poprad», «Piorun», артилерійські системи, радіолокатор «Bystra»), або перебуває на стадії доопрацювання (безпілотні башти «ZSSW-30», БМП «Borsuk», радіолокатори «PET/PCL» та «P-18PL»), була створена в рамках розпочатих набагато раніше робіт, навіть тоді, коли бюджет МНО зазнавав скорочень.

Хоча система планування та фінансування робіт з розвитку озброєнь не позбавлена недоліків, саме завдяки реалізації таких проєктів оборонна промисловість може мати власну продукцію, яка потім може йти на експорт та сприяти подальшому розвитку (на відміну від залучення іноземних компаній). За час правління уряду партії «Право і справедливість» було розміщено низку замовлень на нове озброєння, але, що стосується робіт з його розвитку, існує певний застій. Можливо, це пов'язано з тим, що пріоритет був наданий завершенню поточних проєктів. Однак є такі сфери, де польський оборонно-промисловий комплекс має значний потенціал. Але для його використання необхід-

6 «Pierwsze F-35 Polska mogłaby odebrać w 2024». - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.polskieradio.pl/399/7976/Artykul/2364661,Pierwsze-F35-Polska-moglaby-odebrac-w-2024>

7 Narodowa Polityka Zbrojeniowa gotowa, ale... - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://dziennikzbrojny.pl/aktualnosci/news,1,10821,aktualnosci-z-polski,narodowa-polityka-zbrojeniowa-gotowa-ale...>

8 Паливода В.О. «Польща створює Агентство озброєнь». - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://opk.com.ua/польща-створює-агентство-озброєнь/>

но терміново здійснити науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, щоб протягом кількох років впровадити в серійне виробництво нове озброєння, яке зараз дуже необхідне для війська. Прикладом можуть служити комплекси ППО малої дальності.

Якщо йдеться про процес планування, то варто згадати зміни до закону «Про технічну модернізацію, реконструкцію та фінансування ЗС

був прийнятий із запізненням (лише на початку 2019 р.).

4. Збільшення чисельності особового складу ЗС та створення ВТО

Уряд партії «Право і справедливість» здійснив низку заходів щодо збільшення чисельності особового складу Війська Польського та розбудови його структури. Були створені ВТО, і сьогодні в них налічу-

РП». Продовження циклу планування до 15 років повинно полегшити виконання довгострокових програм без поділу їх на частини. Робота над новим Планом технічної модернізації (далі – ПТМ) до 2035 р. успішно триває. Комісія у справах національної оборони Сейму РП вже схвалила Програму розвитку ЗС, яка є основою для підготовки ПТМ. З іншого боку, чинний ПТМ

ється понад 21 тисяча осіб, переважна більшість з яких проходить територіальну військову службу. Бригади, які першими були сформовані на сході Польщі, поступово нарощують свою боєздатність та все частіше проводять навчання спільно з бойовими частинами. Одночасно створюються можливості для розгортання нових підрозділів ВТО.

Формування ВТО також пов'язане з придбанням озброєння та розвитком інфраструктури. З одного боку, здійснюються значні закупівлі стрілецької зброї, індивідуального спорядження, автомобілів «Jelcz» та БПЛА «FlyEye». З іншого боку, технічне переоснащення ВТО не позбавлене проблем, які загалом стосуються ЗС Польщі, тобто дефіциту протитанкової зброї або високомобільних повнопривідних автомобілів.

Одночасно зі створенням ВТО збільшується кількість бойових армійських підрозділів, насамперед на сході країни. З вересня 2018 р. формується нова 18-а механізована дивізія, до складу якої входять 1-а бронетанкова бригада, 21-а бригада підгалянських стрільців, 19-а

механізована бригада та підрозділи бойової підтримки.

Створення нової дивізії на «східній стіні» - відповідь на зміни у безпековому середовищі. Передбачається, що це ускладнить або унеможливить здійснення раптового вторгнення (зокрема, з території Білорусі). Необхідність відновлення у Війську Польському четвертої дивізії, розформованої у 2011 р., була закладена у Стратегічному оборонному огляді та підтримувалась військовими експертами. Таке тактичне з'єднання потрібне, оскільки без нього існує певна прогалина у структурі Сухопутних військ. Водночас вийти на рівень повної боєздатності 18-а дивізія зможе лише після отримання таких типів озброєння, як, наприклад,

БМП «Borsuk» та ЗРК за програмою ППО «Narew».

Кампанія «Стань солдатом Республіки Польща», що проводиться МНО протягом кількох останніх років, а також підвищення грошового утримання мають на меті заохотити бажаючих вступати до армії. Статистика свідчить, що на кінець 2018 р. у ЗС було понад 104 500 контрактників (на початок 2017 р. – 98 200). Це означає, що зусилля уряду в цій сфері здійснюються успішно, навіть якщо вони повільніші, ніж очікувалося. Нинішня позитивна ситуація на ринку праці може бути об'єктивно несприятливою для армії. Надалі не вирішується проблема ролі та способу утримання резерву для бойових підрозділів. Хоча сам факт створення ВТО і пов'язане з цим збільшення кількості осіб, які пройшли військову підготовку, вселяють надію, проте необхідні більш масштабні кроки у цьому напрямку.

5. Міжнародне співробітництво

Уряд партії «Право і справедливість» від самого початку мав на меті посилити присутність союзників по НАТО на території країни. Цей процес відбувається поступово, але послідовно. У 2016 р. на саміті Альянсу у Варшаві було прийнято рішення про встановлення постійної присутності бойових підрозділів у Польщі та державах Балтії. Тоді ж і США оголосили про

плани розміщення в РП (у рамках двосторонніх домовленостей) бронетанкової бригади, підрозділів авіації сухопутних військ, логістики та командування. На сьогодні у місті Жагань дислокована 3-я бронетанкова бригадна бойова група 4-ої піхотної дивізії США, призначена для ведення операцій в Центральній та Східній Європі на основі безперервної ротації. У містечку Ожиш та на полігоні Бемові Піски базується багатонаціональна батальйонна група розширеної передової присутності НАТО під командуванням американців.

Починаючи з 2017 р., МНО прагнуло ще більше посилити військову присутність США в Польщі. Американській стороні було запропоновано розмістити на території РП повноцінну дивізію, а Варшава висловила готовність співфінансувати створення для неї інфраструктури, виділивши майже 2 мільярди доларів. Польська пропозиція отримала підтримку з боку не тільки Білого дому, але й обох палат Конгресу. Хоча остаточно узгоджена формула військової присутності США дещо відрізняється від початкової, але вона все-таки є вагомим посиленням обороноздатності, порівняно із попередніми роками.

Згідно з домовленістю, досягнутою між президентами Анджеєм Дудою та Дональдом Трампом у червні 2019 р., та на підставі підписаної пізніше угоди, безперервна ротаційна

присутність американських військ у Польщі буде перетворена на постійну та доповнена низкою додаткових елементів. На території РП створять інфраструктуру, яка дозволить швидко прийняти дивізію США з підрозділами підтримки.

Передове командування дивізійного рівня, яке з 2017 р. розміщувалось у Познані (а до цього - у Німеччині), вже офіційно перетворене на командування дивізії та отримало такий же статус, як у звичайної дивізії армії США. У Польщі також будуть створені об'єкти для військ спеціального призначення, інфраструктура для бронетанкових бригад та авіації сухопутних військ, вантажно-розвантажувальна база ВПС та Центр бойової підготовки для проведення тренувань американських військових.

Незалежно від згаданої угоди, біля села Повідз⁹ (Великопольське

9 Місце дислокації 33-ої військової бази транспортної авіації ВПС ЗС РП

воєводство), за фінансової підтримки НАТО, у рамках Системи попереднього складування озброєння і військової техніки ЗС США будуть збудовані склади для зберігання техніки повноцінної бронетанкової бригади. Усі ці фактори дозволять зміцнити та закріпити присутність союзників на території Польщі. Це можна вважати безперечним успіхом МНО.

6. Реформа системи управління та командування ЗС, правові підстави для модернізації

Уряд партії «Право і справедливість» спочатку оголосив про реформу системи управління та командування ЗС, проте робота в цій сфері була тимчасово призупинена через суперечку щодо одного з елементів реформи між президентом Анджеєм Дудою та тодішнім очільником МНО Антоні Мацєрвичем.

Зрештою, після призначення керівником МНО Маріуша Блащака робота над реформою відновилася. Наприкінці 2018 р. був прийнятий закон (так звана «мала система управління та командування»), за яким обидва існуючі об'єднані командування видів ЗС (головне та оперативне) та Інспекція підтримки ЗС підпорядковано начальнику Генерального штабу. Залишається, правда, відкритим питання, чи буде проведено, і в якій формі, другий етап реформи, тобто відновлення незалежних командувань видів ЗС. На доцільність цього зверталась увага у Стратегічному оборонному огляді, проведеному МНО у 2016-2017 рр. Цей документ, розроблений на підставі результатів командно-штабних військових ігор, повинен стати основою для планування розвитку ЗС та прийняття відповідних рішень. Особливе значення у ньому надається здатності Війська Польського захищати територію країни та бути учасником колективної оборони, включно зі створенням національної системи стримування противника. Позитивним наслідком підготовки Стратегічного оборонного огляду було оприлюднення відкритої версії документа - Оборонної концепції РП, у якій представлені найважливіші рекомендації щодо розвитку ЗС¹⁰.

10 Консерпса obronna kraju. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/konserpca-obronna-krajuu>

Принаймні частково положення Стратегічного оборонного огляду були реалізовані (наприклад, формування 18-ї механізованої дивізії або розвиток можливостей кіберзахисту). Однак реалізація значної частини рекомендованих цим документом програм технічної модернізації (насамперед, тих, що стосуються протитанкової, ППО та протиракетної оборони) затягується з різних причин.

Протягом першої каденції перебування при владі уряду партії «Право і справедливість» не було внесено жодних змін до стратегічних документів вищого рівня, хоча ці документи, прийняті попередньою владою, неодноразово піддавалися критиці. Лише у вересні 2019 р. створено міжвідомчу групу з опрацювання проекту Стратегії національної безпеки РП. Сейму попереднього скликання так і не вдалося прийняти закон щодо залучення бізнесу до реалізації завдань щодо захисту держави та програми мобілізації економіки. Натомість парламент вніс поправку про створення ВТО до закону «Про загальний обов'язок оборони РП» та дві важливі поправки до положень щодо технічної модернізації та фінансування ЗС.

[web/obrona-narodowa/konserpca-obronna-krajuu](https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/konserpca-obronna-krajuu)

Угорська політика «руху на Схід» і слід російських спецслужб

*Володимир Ткач,
кандидат політичних наук,
старший науковий співробітник*

30 жовтня 2019 р. Угорщина вчергове намагалася блокувати зближення нашої країни з НАТО і наклала вето на спільну заяву послів Альянсу щодо України, яку мала ухвалити Північноатлантична рада

30 жовтня 2019 р. Угорщина вчергове намагалася блокувати зближення нашої країни з НАТО і наклала вето на спільну заяву послів Альянсу щодо України, яку мала ухвалити Північноатлантична рада. Міністр закордонних справ Угорщини Петер Сійярто заявив, що країні довелося блокувати заяву послів НАТО, оскільки Альянс відхилив пропозиції про внесення змін до неї, котрі б стосувалися зобов'язань України щодо українських угорців. Наступного дня, після зустрічі Орбана з Путіним, Сійярто вже заявив про відміну вето на заяву послів Альянсу. Вочевидь, це була ситуаційна поступка Кремлю в обмін на вигідний контракт на

постачання нафти. Раніше Сійярто звинувачував Україну в нібито «порушенні прав угорської спільноти» через прийняття освітнього закону та заявляв, що «Угорщина продовжить накладати вето на приєднання України до НАТО, поки вона не відновить права, які раніше надавалися національним меншинам» [1]. Також Угорщина скаржилася на Україну до ОБСЄ, ООН та Євросоюзу через новий закон про освіту, який, на думку Будапешта, обмежує права угорської меншини. Зазначені звинувачення є безпідставними, адже Венеціанська комісія, яка аналізувала новий український закон про освіту, не підтримала звинувачень Угорщини

З огляду на те, що Росія активно використовує дипломатичне прикриття для розвідувальної діяльності, ці побоювання не є безпідставними. У штаб-квартирі банку, створеного в Москві ще в 1970 р. з метою зміцнення зв'язків між країнами соціалістичного табору, працюватиме більш ніж 100 співробітників з широкими повноваженнями та дипломатичним імунітетом

щодо утисків національних меншин. Отже, зазначений закон є тільки приводом для блокування Угорщиною процесу зближення нашої країни з НАТО. Кому це вигідно - є риторичним запитанням.

Ще один інформаційний привід заставив хвилюватися угорську опозицію напередодні візиту Путіна до Будапешта, а саме те, що Міжнародний інвестиційний банк (МІБ) офіційно завершив переведення своєї штаб-квартири до столиці Угорщини. Угорські опозиційні політики вже висловили побоювання, що це створить додаткові умови для розширення російського впливу в Центральній Європі і можливого збирання розвідувальних даних та назвали банк «загрозою національній безпеці» Угорщини і «шпигунським гніздом». З огляду на те, що Росія активно використовує дипломатичне прикриття для розвідувальної діяльності, ці побоювання не є безпідставними. У штаб-квартирі банку, створеного в Москві ще в 1970 р. з метою зміцнення зв'язків між країнами соціалістичного табору, працюватиме більш ніж 100 співробітників з широкими повноваженнями та дипломатичним імунітетом. За окремими його працівниками вже тягнеться шлейф історії співробітництва з розвідувальними органами. Зокрема, представник Угорщини в банку Імре Борош до 1990 р. працював на

розвідку Угорської Народної Республіки, а голова правління банку Ніколай Косов заявив про наявність родинних зв'язків у російських спецслужбах [2].

Офіційний Будапешт запевняє, що переведення штаб-квартири МІБ з Москви до столиці Угорщини «принесе акціонерам, зокрема в Угорщині, позитивні результати і дасть гравцям угорської економіки додаткові нові можливості». Але деякі аналітики стверджують, що кредити банку можуть бути легко спрямовані на бізнес-союзників Орбана. Вплив Москви на Угорщину зріс після того, як після повернення до влади в 2010 р. Орбан прийняв рішення про політику «руху на Схід» щодо Росії, Туреччини та Китаю. На думку експертів, цьому посприяла допомога російських політтехнологів в організації виборів та протистояння Будапешта і Брюсселя. У 2014 р. Орбан підписав з Путіним кредитну угоду на 10 мільярдів євро на розширення єдиної в Угорщині атомної електростанції «Пакш-2», на південь від Будапешта [2]. При цьому, обставини підписання угоди викликали її несприйняття в угорському суспільстві і за кордоном з огляду на те, що цій події не передувало публічне експертне обговорення, а урядові пропозиції були продавлені через законотворчий конвеєр парламенту без зайвого розголошення. Рішення з найважливішого

Російський президент у Будапешті розкрив головний секрет російсько-угорської дружби: Росія забезпечує близько 60 відсотків потреби Угорщини в нафті і близько 50 відсотків – у природному газі

За однією з версій, до створення партії «Фідес» були причетні спецслужби соціалістичної Угорщини. На підтримку цієї версії говорить досьє угорських спецслужб, опубліковане на початку 2000-х років, в якому наводяться дані про спостереження за нареченою В. Орбана – Аніко Леваї

питання, яке позначиться на житті кількох майбутніх поколінь, на європейському майбутньому країни, її зовнішній політиці і зобов'язаннях перед союзниками, було прийнято таємно [7].

Влітку 2019 р. Угорщина дозволила транзит російських військових транспортних засобів в Сербію, незважаючи на санкції Євросоюзу і блокування Румунією цього постачання через Дунай. У Брюсселі вже заявили про те, що всі члени Євросоюзу повинні нести відповідальність за реалізацію обмежувальних заходів. Проте, прем'єр-міністр Угорщини Віктор Орбан в черговий раз проігнорував правила ЄС. Протистояння Будапешта і Брюсселя триває вже довгий час і ризикує вилитися в обмеження фінансової допомоги Угорщині та санкції.

Російський президент у Будапешті розкрив головний секрет російсько-угорської дружби: Росія забезпечує близько 60 відсотків потреби Угорщини в нафті і близько 50 відсотків – у природному газі. Якраз під час путінського візиту «Лукойл», «Транснефть» і угорська компанія «MOL» підписали угоди, що дозволять збільшити експорт російської нафти в Угорщину трубопроводом «Дружба» до 2025 р. Путін підкреслив, що розглядає Угорщину «як одного з пріоритетних партнерів для розподілу поставок російського газу в Європу і за

наявними на сьогоднішній день маршрутами, і за новими маршрутами, як північним, так і південним». Фактично Угорщина перетворилася на російського лобіста в Євросоюзі [3].

З чого складається підґрунтя таких відносин? Часткову відповідь на це запитання дає російський сайт pravda.ru в статті «Путіна с Орбаном сближает нелюбовь к Украине»: «Хороші відносини Володимира Путіна з Віктором Орбаном тримаються на християнських цінностях, здоровому націоналізмі і неприйнятті нездорового націоналізму України» [4].

Однак, це тільки видима частина підґрунтя двосторонніх відносин, а є ще й інша, яка складається здебільшого з конспірологічних версій. Так, за однією з версій, до створення партії «Фідес» були причетні спецслужби соціалістичної Угорщини. На підтримку цієї версії говорить досьє угорських спецслужб, опубліковане на початку 2000-х років, в якому наводяться дані про спостереження за нареченою В. Орбана – Аніко Леваї. З цих матеріалів випливає, що вона вже в 1986 р. говорила, що є членом «прихованої опозиції», і що в Угорщині, а також у державах Східної Європи готуються якісь «мирні революції», в результаті яких будуть змінюватися політичні системи в цих країнах. Там же згадуються її слова про те, що в Угорщині існує «секретна

Експерти нагадують, що угорський консерватор Віктор Орбан разом з італійськими і чеськими популістами веде кампанію за скасування санкцій, що накладені на Росію за анексію Криму і військову агресію в Україні

опозиційна партія» з підтримкою впливових фігур з оточення міністра внутрішніх справ. Її наречений (Віктор Орбан) – теж член цієї секретної організації, він може про все відкрито говорити, його недоторканність гарантована [9].

Починаючи з 2010 р., Орбан неодноразово бував у Росії і кілька разів зустрічав у Будапешті Володимира Путіна. Позналилися вони ще раніше - коли політик, якого вже впевнено називали майбутнім прем'єр-міністром, відвідав з'їзд «Єдиної Росії» в Петербурзі в 2009 р. і вже на першій зустрічі пообіцяв Путіну, що контракт на модернізацію єдиної в Угорщині АЕС у м. Пакш отримає Росія. Угорський електронний ресурс Direkt36 у недавньому розслідуванні про зв'язки Віктора Orbana з Росією згадує про зустрічі людей з оточення угорського прем'єр-міністра з високопоставленими співробітниками ФСБ, пояснюючи, що силовики обов'язково курирують великі угоди за участю російських держкомпаній. У 2017 р. видання The Insider розповіло про зв'язки Orbana з російським і українським кримінальним авторитетом Семеном Могилевичем, який жив в Будапешті у 1990-х роках. За припущенням видання, у 1994 р. Віктор Орбан міг отримати від Могилевича валізу з мільйоном німецьких марок, а відеозапис про це міг зберегтися в Росії і використовуватися

Володимиром Путіним для тиску на Orbana [8].

Росія активно спонсорує праві і популістські рухи Європи, створюючи в ЄС мережу союзників, які симпатизують Росії. І ключовим стратегічним плацдармом спонсорованих Росією акцій є Угорщина. Експерти нагадують, що угорський консерватор Віктор Орбан разом з італійськими і чеськими популістами веде кампанію за скасування санкцій, що накладені на Росію за анексію Криму і військову агресію в Україні. Угорські праві радикальні організації фінансуються Росією, щоб агресивно боротися проти НАТО і ЄС та породжувати конфронтацію з Україною. Російське розвідувальне співтовариство активно працює з такими організаціями як «Нова угорська гвардія», Молодіжний рух «Шістдесят чотири округи», «Армія хлопців», «Рух угорської самооборони» і «Вовки». Вони організують вишкіл членів організацій, часто за участі російських військових як інструкторів або російських військових дипломатів, використовують активістів з цих угруповань для організації демонстрацій в російських інтересах, створення інформаційних приводів для активізації етнічних конфліктів на Закарпатті в Україні, а також рекрутують нових членів для військових операцій під керівництвом Росії на сході України, де останні беруть участь у бойових

Російська політика в регіоні спрямована на те, щоб поставити під сумнів сучасні державні кордони і викликати територіальні конфлікти з метою створення зон нестабільності

діях на боці проросійських бойовиків з метою «пов'язування на крові» і нібито створення «слов'янської солідарності» [5].

В якості інформаційної складової протиборства використовується онлайн-портал новин hidfo.ru, який є ключовим ресурсом зв'язку проросійських сил в Угорщині. На сайті публікуються фейкові та пропагандистські повідомлення з Росії, які потім вкидаються в соціальні мережі. Однією з головних цілей нинішньої пропагандистської кампанії є ідеологічне формування у членів екстремістських організацій переконань, що російська анексія Криму створює прецедент для Угорщини і механізм повернення територій, насамперед Закарпатської області України, де 150 тисяч етнічних угорців становлять біля 12 відсотків населення регіону. Паралельно здійснюються заходи для просування угорських сепаратистських рухів у сусідніх країнах. Велика частина фінансування такої діяльності походить від олігархів, близьких до Володимира Путіна, таких як Костянтин Малофеев, який має ділові інтереси в Угорщині. Важливим елементом стратегії Росії в Угорщині є розміщення в країні прокремлівського правого «Міжнародного руху», до діяльності якого залучаються проросійські екстремісти з інших країн Західної Європи. Російська політика в регіоні спрямована на те, щоб по-

ставити під сумнів сучасні державні кордони і викликати територіальні конфлікти з метою створення зон нестабільності [5].

При цьому представники російської розвідки почувають себе в Угорщині досить комфортно. Адже якщо в інших європейських країнах, зокрема, Польщі, Болгарії та Чехії, згідно з повідомленнями в ЗМІ, періодично відбуваються затримання і депортації російських розвідників, які діяли під дипломатичним прикриттям, то в Угорщині подібного немає і поготів. Кілька років тому авторитетне угорське видання Index опублікувало інтерв'ю з колишнім співробітником угорської контррозвідки Ференцем Катрейном, який працював спочатку в угорському Управлінні національної безпеки, а потім в Бюро по захисту Конституції в період 2000-2013 рр. В цьому інтерв'ю Катрейн докладно розповідає про діяльність російських спецслужб і їх вплив на політику Угорщини, а також стверджує, що угорській контррозвідці з боку влади було суворо заборонено здійснювати будь-які заходи щодо запобігання діям російських спецслужб на території Угорщини. Це сталося після приходу в 2010 році на пост прем'єр-міністра Угорщини Віктора Орбана, який «пішов проросійським курсом» [11].

Опозиційні лідери Угорщини, зокрема Ференц Дюрчань, негатив-

Орбан буде в Угорщині, за його словами, «іліберальну» державу за зразком таких країн з централізованим управлінням, як Росія, Китай і Сінгапур

но реагують на зближення Росії та Угорщини: «Орбан дає Путіну можливість послабити Європу. Путін не зацікавлений в сильному Європейському союзі. Орбан - теж. Ось чому вони знайшли один одного. Росія - ледь передбачувана наддержава. Тисячі величезних проблем. Щоб прикрити їх, в разі необхідності, вони вбивають журналістів, садять в тюрму супротивників, окупуєть сусідні райони, підтримують роз'єднувальні рухи і відроджують російський націоналізм» [4].

Наприкінці 1980-х років Орбан і його партія боролися за демократизацію Угорщини; тепер їх політика побудована на антиіммігрантській риториці і звинуваченні країн Заходу і особисто американського мільярдера Джорджа Сороса у втручаннях у внутрішні справи. В Угорщині приймають закони про іноземних агентів, притискують незалежні засоби масової інформації, а противники Орбана вказують на тотальну корупцію в його оточенні. Угорщина перетворилася на одну з найбільш одіозних країн Європейського союзу, а Віктор Орбан - в головного серед європейських лідерів друга президента Росії Володимира Путіна [6].

Орбан буде в Угорщині, за його словами, «іліберальну» державу за зразком таких країн з централізованим управлінням, як Росія, Китай і Сінгапур. В останні кілька

років, як стверджують його опоненти всередині країни та за її межами, Орбан дав волю ксенофобії, яку інші країни Європи намагаються приборкати. Крім того, він взяв курс на зближення з Росією, налаштував проти себе європейських лідерів і продовжує наступати на громадянські свободи і насаджувати націоналізацію приватного бізнесу.

Партія Орбана, завоювавши на останніх виборах лише 45 відсотків голосів, отримала дві третини місць в парламенті. Це дозволило Орбану не тільки приймати закони, а й внести зміни в конституцію країни, через які була «ослаблена система стримувань і противаг влади тієї партії, яка має більшість у парламенті». За словами лідерів опозиції, партія Орбана створила систему, при якій у жодній опозиційній партії не залишається шансу коли-небудь знову прийти до влади. Насправді це вже не конституційна демократія. Це автократія, а не вільна країна. Вони придумали, як це зробити, але так, щоб зовні це виглядало як європейська демократія.

Як стверджує один із найвідоміших угорських економістів Янош Корнаї, «при Орбані Угорщина перейшла з групи демократичних держав в групу автократії». На сьогодні вважати Орбана диктатором - значить не розуміти природи ситуації, що склалася в Угорщині. Нинішня Угорщина має

Орбан нікого не наслідує, він особистість самостійна. Що, втім, не змінює того факту, що режими Путіна і Орбана належать до одного і того ж класу автократії

МЗС Угорщини часто розглядає війну в Україні так, ніби це заморожений конфлікт, і взаємодія з Росією є неминучою. Є великий сумнів серед країн – членів ЄС, чи буде Угорщина підтримувати санкції в майбутньому

багатопартійну систему, опозиційні партії діють в країні на законних підставах, існує опозиційна преса. Політичні опоненти не піддаються масовим арештам, їх не намагаються фізично знищити. Проте Орбана не можна назвати і демократичним лідером, було б грубою помилкою вважати, що незважаючи на те, що час від часу він поступається демократичними принципами, в кінцевому рахунку він все одно залишається демократом. Неправильно думати, що Орбан копіює Путіна. Автократії будуються на різних історичних традиціях, виникають в різних внутрішньополітичних і міжнародних ситуаціях, особистості і устремління верховних лідерів автократії теж сильно різняться. Орбан нікого не наслідує, він особистість самостійна. Що, втім, не змінює того факту, що режими Путіна і Орбана належать до одного і того ж класу автократії [7].

Так само, як і в Росії, де суспільство послідовно стає авторитарним і в ньому збільшується кількість апологетів Сталіна, в Угорщині теж відчувається повернення до минулого - тільки не до попереднього режиму з його марксистсько-ленінською ідеологією, а до більш раннього минулого. Все більш відчутним стає повернення до офіційних ідей довоєнної Угорщини, хортистське минуле відроджується в самих різних формах [7].

Угорщина залишається членом НАТО і Європейського союзу, про наміри вийти з них ніхто офіційно досі не заявляв. Угорський уряд з радістю приймає від ЄС щедрі фінансову допомогу. У той же час представники правлячої партії «Фідес» щоразу підтримують різноманітні декларації євроскептиків. Починаючи з 2010 р., лідери партії Орбана неодноразово демонстрували антиамериканські і антиєвропейські настрої, навіть порівнювали директиви, що надходили з Брюсселя з розпорядженнями Москви, які надходили в Будапешт до 1989 р.

За результатами дослідження європейського аналітичного центру European Council for Foreign Relation, зближення прем'єра Віктора Орбана з Росією, його критика санкцій і опортунізм у просуванні угорських економічних інтересів Росії створює великі проблеми і підриває європейську єдність. МЗС Угорщини часто розглядає війну в Україні так, ніби це заморожений конфлікт, і взаємодія з Росією є неминучою. Є великий сумнів серед країн – членів ЄС, чи буде Угорщина підтримувати санкції в майбутньому [10].

Еволюція політичних поглядів Віктора Орбана протягом 30 років відбувалася під впливом цілої низки внутрішніх і зовнішніх факторів. Очевидно, що і найближчим часом йому доведеться враховува-

ти в своїх політичних рішеннях як мінливі зовнішньополітичні реалії, так і суспільні настрої всередині країни.

Одним із фактів, що можуть свідчити про такі настрої, є матеріали доповіді під час міжнародної наукової конференції, присвяченої річниці незалежності України угорського історика та громадсько-політичного діяча, колишнього міністра закордонних справ Угорської Республіки Гейзи Єсенскі, який брав безпосередню участь у підготовці та підписанні Договору про основи добросусідства і співробітництва між Україною та Угорщиною 1991 р. (зазначений документ був ратифікований Державними зборами Угорщини лише через півтора року через упертий опір частини угорських парламентаріїв, незгодних з положенням статті 2 про те, що «сторонни вважають територіальну цілісність одна одною і заявляють, що не мають і не матимуть територіальних претензій одна до одною»). У доповіді лунали закиди українській стороні у невиконанні нею положень договору, зокрема щодо захисту прав угорської національної меншини в Україні [10].

Таким чином, існуючі реалії показують політичному керівництву держави, що слід враховувати зміни зовнішньополітичного курсу Угорщини та її лідера, а також фактор актуалізації угорського чинни-

ка у внутрішньополітичному житті України при здійсненні заходів з поглиблення українсько-угорських добросусідських відносин, а також втіленні в життя реформ та прогресивних проектів, які покращать рівень життя населення, і покладатися на власні сили в забезпеченні територіальної цілісності, національної безпеки та оборони нашої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Угорщина пригрозила й надалі блокувати зближення України і НАТО. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://glavcom.ua/news/ugorshchina-prigrozila-ynadali-blokuvati-zblizhennya-ukrajini-i-nato-492602.html>
2. Венгерская оппозиция заявила о новом российском «троянском коне». [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://ghall.com.ua/2019/10/29/vengerskaya-oppozitsiya-zayavila-o-novom-rossijskom-troyanskom-kone/>
3. Соколов Б. Венгерская рапсодия Владимира Путина. День. 1 листопада 2019 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/ru/blog/politika/vengerskaya-rapsodiya-vladimira-putina>.
4. Путина с Орбаном сближает нелюбовь к Украине. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.pravda.ru/world/1449363-orban/>.

5. Угорщина стала плацдармом створення мережі союзників Росії в ЄС, - [Електронний ресурс] / Сайт: EUObserver. Електронний ресурс / Режим доступу: https://ukr.lb.ua/world/2018/11/13/412299_ugorshchina_stala_platsdarmom_stvorennya.html

6. Свободные, но нечестные. Как бывший либерал Виктор Орбан правит Венгрией, пугая людей Западом и Соросом. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://meduza.io/feature/2018/04/09/svobodnye-no-nechestnye>

7. Янош Корнай. Венгрия: разворот на 180 градусов. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.rigaslaiks.ru/zhurnal/vengriya-razvorot-na-180-gradusov-16674>

8. Свободные, но нечестные. Как бывший либерал Виктор Орбан правит Венгрией, пугая людей Западом и Соросом. [Електронний ресурс] / Сайт / Режим доступу: <https://meduza.io/feature/2018/04/09/svobodnye-no-nechestnye>

9. Виктор Орбан: От ультралиберализма к евроскептицизму. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/viktor-orban-ot-ultraliberalizma-k-evroskeptitsizmu-evolyutsiya-politicheskogo-lidera>

10. Віднянський С.В. Українсько-угорські відносини: проблемні питання та роль історичної науки. / [Електронний ресурс] / Сайт: Стратегічні пріоритети: [науково-аналітичний щоквартальний збірник Національного інституту стратегічних досліджень. – К.: НІСД, №1(48)2018. - С.19. Електронний ресурс / Режим доступу: <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/6-0415a.pdf>

11. Egy magyar titkosszolga részletesen felfedi, mennyire súlyos az orosz fenyegetés. Index.2017/03/21/. [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://index.hu/belfold/2017/03/21/titkosszolga-orosz_fenyegetes_romagyilkossag_interju/

Итоги выполнения гособоронзаказа России 2019 года: как свести баланс?

*Юрий Бараш ,
член Экспертного Совета ЦИАКР*

24 декабря 2019 г в Национальном центре управления обороной России под руководством президента Путина состоялось расширенное заседание коллегии министерства обороны РФ, где были подведены итоги деятельности ВС России в 2019 г и определены задачи на 2020 г. В её работе приняли участие главнокомандующие видами и командующие родами войск, руководители центральных органов военного управления, командный состав военных округов, флотов, объединений и отд. соединений ВС РФ. На заседание также были приглашены члены совета безопасности, руководство федерального собрания, правительства, предста-

вители ветеранских, общественных и иных организаций [1].

Сначала выступил президент Путин. Он дал оценку ходу военного строительства и деятельности ВС в 2019 г, определил основные направления их развития. Наиболее важный фрагмент его выступления приведен ниже.

В части основных направлений дальнейшего развития ВС, Путин отметил, что необходимо продолжить линию на их укрепление в 2020 г, причём сосредоточиться на решении следующих ключевых задач.

1. В конце 2020 г уровень оснащения ВС современным ВВТ должен составить не менее 70%. Сейчас по отдельным видам и родам

ВС такой показатель уже достигнут. По другим (например, по СВ) предстоит продолжить интенсивную работу. Уровень 70% нового ВВТ в войсках важно достичь и стабильно поддерживать в будущем. Задача не в том, чтобы разово перевооружить ВС. Они всегда должны быть оснащены по последнему слову техники и технологий. Сейчас некоторые докладывают с гордостью: наша техника не уступает лучшим мировым образцам. Она всегда должна быть лучше мировых образцов, если мы хотим побеждать. Нас не может устраивать ничья. Техника должна быть лучше. Мы можем этого добиваться и добиваемся этого на ключевых направлениях развития.

2. В 2020 г завершается подготовка плана обороны страны на 2021–2025 годы, в ходе этой работы надо учесть и оценить произошедшие изменения военно-политической обстановки в мире и перспективы её развития, провести всесторонний анализ потенциальных военных угроз и определить меры по применению и дальнейшему совершенствованию ВС.

3. В этом году США фактически разрушили Договор о ликвидации ракет средней и меньшей дальности, поэтому необходимо вести мониторинг возможного развёртывания американских ракет такого класса в разных районах мира. В первую очередь, в Европе и в Ази-

атско Тихоокеанском регионе. Мы готовы работать над новыми договорённостями в сфере контроля над вооружениями. Однако пока этот процесс не запущен, продолжим укреплять собственные ядерные силы. Т.е. перевооружение частей РВСН на современные комплексы «Авангард» и «Ярс», а морских ядерных сил – на подлодки «Борей А». И будем по плану продвигать работу по созданию других перспективных ракетных систем, способных обеспечить гарантированное сдерживание агрессии против России, и её союзников.

4. В ходе мероприятий оперативной и боевой подготовки следует вырабатывать новые, более эффективные способы применения войск, частей и подразделений и положительные результаты внедрять в программы боевой учёбы. Так, в рамках учения «Кавказ 2020» особое внимание следует уделить подготовке штабов к руководству коалиционными группировками войск и сил, а военнослужащих – к действиям в сложных условиях [2].

Затем на коллегии выступил министр обороны России С. Шойгу [1, 2]. Его доклад приведен ниже в сокращении.

Начал министр традиционно – с военных угроз для России (по версии российского руководства).

Военно-политическая обстановка в 2019 г характеризовалась дальнейшим наращиванием воен-

ной силы. Военный бюджет США в 2020 г впервые достигнет почти 750 млрд. долл. Это сравнимо с совокупным годовым военным бюджетом всех стран мира и превышает российский в 16 раз.

НАТО реализует антироссийскую инициативу США «4 по 30». Предполагается в 30-суточной готовности к применению иметь 30 механизированных б-нов, 30 авиационных эскадрилий, 30 боевых кораблей. На 1 декабря по сухопутному компоненту достигнуто 100%, по воздушному – 76%, по морскому – 93%. Полная реализация концепции «4 по 30» возможна уже к 2022 г. Готовность самолетов-носителей к применению ядерного оружия предусматривается сократить с 10 суток до 24 часов.

В Прибалтике развернуты американские РЛС ПВО. Они позволяют контролировать воздушное пространство РФ на глубину до 450 км.

Ежегодно НАТО в Европе проводит до 40 крупных учений, ко-

торые имеют явную антироссийскую направленность. По сравнению с 2018 г вблизи границ РФ на 33% увеличилась интенсивность воздушной разведки, на 24% – морской.

Проведенные США испытания ракет средней дальности подтверждают факт разработки там ракетных систем, запрещенных Договором о РСМД в период его действия. Следующим шагом логично станет развертывание таких ракет в Европе и на Востоке. Также со стороны США нет определенности по дальнейшей судьбе Договора о СНВ и Договора по открытому небу.

Не втягиваясь в гонку вооружений, но учитывая угрозы, МО и ОПК России продолжали выполнение планов по переоснащению ВС и повышению их качественного состояния.

Перевооружение ВС. План государственного заказа на 2019 г, итоги его выполнения и план на 2020 г приведены в таблице [1-5].

Таблица

Показатель	План ГОЗ-2019	Выполнение ГОЗ-2019	План ГОЗ-2020
СЯС, современное ВВТ%		82%	
РВСН, современное ВВТ%		Св. 76%	
Ракетные полки МБР «Ярс»	?	3 ? «Ярс» и 1 «Авангард»	
МБР	31 «Ярс» и «Авангард»	До 29 (до 27 Ярс и 2 «Авангард») ?	22 «Ярс» и «Авангард»
АПКСН пр. 955А	1	-	1 пр.955А (+ 1 с плана 2019 г?)

Модернизированные бомбардировщики	4 Ту-95МСМ	5 (3 Ту-95МСМ, 1 Ту-160М и 1 Ту-22М3М)	6 Ту-95МСМ
СВ, современное ВВТ, %	50,8	Св. 50 (части пост. готовности до 60)	
Соединений и частей	11	2 соединения, 11 частей и подразделений	11
Танки и ББМ	719	624	565
Ед. артиллерии		Св. 500	436
Бриг. комплекты ОТРК «Искандер-М»	1	1	
Бриг. комплекты ЗРС С-300В4	1	1	
Бриг. комплекты ЗРК «Бук-М3»	1	1	2
ВКС, современное ВВТ, %	81,8 (ВВС – 65)		
Самолёты и вертолёты (с морской авиацией)	143	143	106 (+ БЛА)
Полковые комплекты ЗРС С-400	1	1	4
ЗРС С-350	1	1	
Комплекты д-нов ЗРПК «Панцирь-С»	7	27 БМ (4,5 д-на)	6
Космические аппараты		13	
ВМФ, современное ВВТ, %	64	Св. 68	
ПЛАРК пр.885М	1	-	1 (+ 1 с плана 2019 г?)
ДЭПЛ	1	1 пр.636.3	1 пр.636.3 и 1 пр.677
Надводные корабли и катера	12	8 надводных кораблей	14
Суда обеспечения	12	17 катеров и судов обеспечения	18 катеров и судов
БРК «Бастион» и «Бал»	4	4	1 «Бал»
Полковые комплекты ЗРС С-400	1	1	
Итого ВС, современного ВВТ, %	67	(св. 6500 ед.) 68,2	70
Боевые возможности ВС, %		На 14	

Все мероприятия, предусмотренные планом деятельности МО и ГОЗ на 2019 г, выполнены. Достигнут самый высокий показатель исполнения поставок ВВТ за последние 4 года. Поступление в вой-

ска св. 6,5 тыс. ед. нового и модернизированного вооружения довело долю современных образцов до 68,2%.

В стратегических ядерных силах (СЯС) уровень современности составляет 82%, а в РВСН он превысил 76%.

На боевое дежурство заступил 1-й ракетный полк, вооруженный МБР «Авангард» с гиперзвуковыми планирующими крылатыми блоками. Еще 3 ракетных полка перевооружены на подвижный грунтовой ракетный комплекс (ПГРК) «Ярс». Завершено развертывание лазерных установок «Пересвет», они несут боевое дежурство в позиционных районах пяти ракетных дивизий РВСН.

Авиационные СЯС пополнились 5-ю модернизированными ракетноносцами. Успешно завершены испытания головного атомного подводного крейсера пр. «Борей-А» «Князь Владимир».

ВС в 2019 г получили 624 танка и ББМ, 143 современных самолета и вертолета, 13 космических аппаратов, 1 подлодку, 8 надводных кораблей, 17 катеров и судов обеспечения, 4 береговых ракетных комплексов (БРК) «Бал» и «Бастион», более 10 тыс. ед. современной техники связи.

Завершено перевооружению всех ракетных бригад СВ на ОТРК «Искандер». Запущен 3-й спутник «Купол» единой космической си-

стемы (ЕКС). Она выполняет задачи опытно-боевого дежурства.

Выполнены полеты экспериментального разведывательно-ударного БЛА большой дальности «Охотник», «превосходящего зарубежные аналоги». На боевое дежурство заступила уникальная РЛС загоризонтного обнаружения. Она способна вскрывать массовые взлеты авиации и пуски крылатых ракет, в т.ч. гиперзвуковых.

Заключены долгосрочные контракты на поставку в ВКС 76 самолетов Су-57 и более 200 современных боевых вертолетов, что позволило снизить закупочные цены на 20% и загрузить предприятия до 2028 г.

Для ВМФ ведется строительство 22 кораблей дальней морской зоны. В 2019 г заложены 5 кораблей, в 2020 г – заложат еще 8. Решается вопрос сокращения сроков их строительства и оснащения высокоточным оружием, в т.ч. гиперзвуковыми ракетами «Циркон».

В Сирии в бою проверили вертолеты Ми-28НМ, БЛА «Иноходец» в ударном варианте, новые образцы ракетно-бомбового вооружения истребителя Су-57.

Перевооружение ВС и плановый ремонт военной техники позволили повысить уровень исправности в ВС до 95%. В то же время остро стоит вопрос с исправностью учебной авиации, в которой она составляет 58%, а по самолетам Як-

130 – 56%. Принимаются активные меры по исправлению ситуации.

Завершены мероприятия по передаче 107 ремонтных предприятий в ОПК и государственную корпорацию «Ростех».

Новые технологии и образцы вооружения, разработанные в военном технополисе «Эра», уже применяются в войсках. Свою эффективность показали 4 научно-производственные роты. Эту практику необходимо распространять на все оборонные предприятия. Уникальными исследованиями в оборонной сфере занимаются военнослужащие 17 научных рот. Ими внедрено 1584 разработки, зарегистрировано 135 изобретений, после службы 912 этих военнослужащих стали офицерами или получили работу на предприятиях ОПК.

За 5 лет функционирования Национального центра управления обороной суммарная производительность его вычислительных средств увеличена в 8 раз, объем хранимых защищенных данных вырос в 16 раз, что позволяет контролировать все виды деятельности ВС. Центр также осуществляет круглосуточный мониторинг выполнения ГОЗ.

Для повышения эффективности исполнения ГОЗ в рамках Единой информационной системы расчетов по ГОЗ применяется методика отдельного учета результа-

тов финансово-хозяйственной деятельности исполнителей ГОЗ. Это позволило сократить дебиторскую задолженность в 2,5 раза, снизить цены на ВВТ, повысить объемы поставки их в войска.

Решения по перевооружению ВС выполняются без срывов. Уточнен типаж ВВТ, снижены закупочные цены, функционирует Единая информационная система контроля ГОЗ.

В то же время на фоне ежегодно растущих расходов США и других стран военный бюджет России на протяжении нескольких лет остается неизменным. Если в 2018 г РФ находилась на 7-ом месте по военным расходам среди ведущих государств мира, в 2019 г – на 8-ом месте, а в 2020 г будет уже на 9-ом.

При этом сохраняются набранные темпы перевооружения войск, создания современной военной инфраструктуры, а также решения задач социальной защищенности военнослужащих.

Возрос уровень полевой, воздушной, морской выучки личного состава. Всего за год в ВС было проведено св. 18,5 тыс. учений и тренировок, выполнена задача по увеличению показателей налета и наплаванности, проведены две внезапные комплексные проверки боевой готовности с участием военных округов, видов и родов ВС. Самым масштабным мероприятием подготовки войск стало страте-

гическое КШУ «Центр-2019». К нему привлекались воинские формирования семи иностранных государств ОДКБ и ШОС. ВМФ проведено межвидовое учение «Океанский щит». Созданная группировка продемонстрировала способность эффективно выполнять задачи по защите национальных интересов РФ в акваториях Балтийского, Северного морей и в северо-восточной части Атлантического океана.

Для повышения уровня боевой подготовки войск и проведения игр за 5 лет модернизированы 82 полигона, провели 42 учения с зарубежными ВС.

Продолжается формирование профессиональных ВС. Синхронно с поступлением в войска сложного вооружения увеличивается количество контрактников, подготовленных для его эксплуатации и применения. При этом пропорционально снижается потребность в призыве граждан на военную службу.

В 2019 г проведена аттестация всех контрактников и уволены профессионально непригодные. Повышаются требования к отбору и уровню подготовки контрактников. Св. 70% из них имеют профессиональное образование. Осуществляется их материальное стимулирование и улучшение условий службы.

В 2019 г в войска направлено св. 14 тыс. офицеров-выпускников.

Это уже 2-й полноценный выпуск из военных вузов. Система военного образования вышла на требуемую емкость подготовки, и в состоянии обеспечить потребности ВС в квалифицированных военных кадрах.

Уровень укомплектованности офицерами доведен до 95%, их средний возраст составляет 35 лет. Офицерский корпус отличают высокие морально-волевые качества и профессионализм. Боевой опыт получили все командующие округами, армиями, командиры дивизий, бригад и полков, 90% летного состава, 56% специалистов ПВО, 61% ВМФ, 98% военной полиции, 78% инженерных войск.

В 2020 г Министерству обороны предстоит:

В стратегических ядерных силах поставить в РВСН на боевое дежурство 22 ПУ с МБР «Ярс» и «Авангард», завершить модернизацию 6 стратегических ракетноносцев Ту-95МС, принять в ВМФ 1-й серийный атомный подводный крейсер пр. «Борей-А» «Князь Олег» с БРПЛ «Булава» (всего будет 7 ед.)

В СВ, береговые войска ВМФ и ВДВ поставить 565 ед. современной бронетехники, 436 основных образцов ракетно-артиллерийского вооружения, 2 комплекта д-на ЗРК «Бук-М3», сформировать 11 соединений и воинских частей.

В ВКС и авиацию/ПВО ВМФ поставить 106 новых и модернизи-

рованных летательных аппаратов (ЛА), 4 полковых комплекта ЗРС С-400 и 6 комплектов д-на ЗРПК «Панцирь», запустить 4-й спутник ЕКС, обеспечить повышение уровня исправности авиатехники до 80% за счет заключения госконтрактов по стоимости летного часа и перехода к перспективной системе инженерно-авиационного обеспечения войскового ремонта.

В боевой состав ВМФ ввести 3 подлодки, 14 кораблей и боевых катеров, 18 катеров и судов обеспечения, поставить 1 БРК «Бал», достроить объекты инфраструктуры базирования ракетных подлодок на Северном и Тихоокеанском флотах, внедрить проектный метод управления созданием, строительством и модернизации кораблей ВМФ.

Выйти на уровень оснащенности ВС современным ВВТ 70%, исправность ВВТ поддерживать на достигнутом уровне, провести 19,2 тыс. учений и тренировок, в т.ч. стратегические КШУ «Кавказ-2020», ввести в эксплуатацию 3200 зданий и сооружений синхронно с поступающим в войска ВВТ [1, 2],

В своём завершающем выступлении Путин заявил:

На сегодняшний день у нас уникальная ситуация в нашей новой и новейшей истории: догоняют нас. Ни в одной стране мира нет гиперзвукового оружия вообще, а ги-

перзвукового оружия континентальной дальности – тем более. У нас уже в войсках стоят и гиперзвуковые комплексы «Кинжал» авиационного базирования, и лазерные боевые комплексы «Пересвет».

Мы начали оснащать 1-й полк РВСН новейшим гиперзвуковым комплексом МБР «Авангард». По плану идут работы по другим системам: по МБР повышенной мощности «Сармат»; по гиперзвуковой ракете «Циркон» наземного и морского базирования; по беспилотному подводному межконтинентальной дальности аппарату «Посейдон»; по крылатой ракете глобальной дальности с ядерной силовой установкой «Буревестник». На вооружении стоят и другие комплексы, включая те, которые были хорошо апробированы на учениях и в боевых условиях в Сирии, крылатые ракеты «Калибр». Есть и другие средства. О них меньше говорят, но они есть и поступают в войска.

Несмотря на то, что мы тратим гораздо меньше денег, чем другие страны мира (мы на 7-ом месте сейчас, на 9-е даже можем отойти), это не значит, что мы готовы пойти на то, чтобы понизить нашу боеготовность. Нет – это работа по плану. В этом наше преимущество и возможность сохранять нужный нам уровень обороноспособности России. Мы можем, должны и будем идти впереди за счет мозгов,

интеллекта, лучшей организации работы, минимизации воровства и разгильдяйства, концентрации усилий на главных направлениях, которые обеспечат нам высокий уровень обороноспособности государства [2].

Более детально поставки вооружения в ВС описаны в статье военного эксперта ТАСС Р. Азанова [3], приведенной ниже в сокращении.

СВ получили 624 танка и БМ (модернизированные танки Т-72Б3М и Т-80БВМ, БМП-2М, БМП-3 и БТР-82А/АМ), БА «Тигр-М» и «Тайфун-К/У», автомобили «Торнадо-У», квадроциклы АМ-1. Со складов были получены устаревшие БМП-2 и БТР-80.

Ракетные войска и артиллерия СВ получили св. 500 ед. ВВТ. Оснащенность современными образцами – св. 50%. Ракетные бригады полностью перевооружены на ОТРК «Искандер-М». В войска поступают модернизированные самоходные гаубицы 2С19М2 «Мста-СМ», РСЗО «Торнадо-Г» и «Торнадо-С». Также СВ получили самоходные пушки «Малка» и минометы «Тюльпан», новые бесшумные минометы 2Б25 «Галл», ПТРК «Корнет». Со складов были получены устаревшие ПТРК «Фагот» и «Штурм-С».

Войска ПВО СВ перевооружались на ЗРК «Тор-М2ДТ» и «Бук-М3», ЗРС С-300В4, ПЗРК «Верба»,

Были закуплены многофункциональные комплексы БЛА «Орлан-10» на шасси «КамАЗ», РЛС ближней разведки «Фара» и «Собольчик», РЛС контроля стрельбы «Зоопарк-1», РЛС «Ниобий-СВ»; комплексы разведки, управления и связи «Стрелец».

Полученное стрелковое оружие включало новые автоматы АК-12 и модернизированные АК-74 с комплектом «Обвес», 1-ю партию автоматов АДС, стреляющих патронами 5,45x39 мм на суше и под водой, 9-мм специальные снайперские винтовки «Винторез», 12,7-мм снайперские винтовки АСВК и «Корд-М», новые пистолеты «Удав» с патронами 9x21 мм и «Грач». Укомплектованность военнослужащих СВ новыми комплектами боевой экипировки «Ратник» достигла св. 70%.

ВКС получили 143 новых самолета и вертолета, 13 спутников. СЯС пополнились пятью модернизированными ракетносцами (3 Ту-95МСМ, 1 Ту-160М и 1 Ту-22М3).

ГОЗ на Су-35С был выполнен (в 2020 г ожидается еще 10 ед.) Планируется дополнительный контракт. Поставлялись также бомбардировщики Су-34 и модернизированные перехватчики МиГ-31БМ (для авиация СФ и ТФ). Сформирована эскадрилья модернизированных штурмовиков (12 Су-25СМ3). Также были поставле-

ны 2 новых транспортных самолета Ил-76МД-90А и 5 модернизированных самолётов (1 разведчик Су-24МР, 1 ДРЛО А-50У, 3 транспортных Ан-26), отремонтирован 1 транспортный Ан-124.

Армейскую авиацию ВКС пополнили св. 20 ударных вертолётов (Ка-52 «Аллигатор», Ми-35М, Ми-28Н (в т.ч. 2 модернизированных Ми-28НМ) и Ми-28УБ). Также поступили транспортные вертолёты (Ми-8АМТШ, Ми-8АМТШ-ВА, Ми-8МТВ-5-1, Ми-26 и 2 Ми-38Т). Модернизацию прошли часть Ми-8МТВ-5 и Ми-8АМТШ (с комплексами обороны «Витебск» и «Вектор»). Заключён долгосрочный контракт на поставку до 2027 г 98 Ми-28НМ, а в 2020 г ожидается заключение долгосрочного контракта на 114 модернизированных Ка-52М. Намечена закупка 10 модернизированных Ми-26Т2В.

В опытно-войсковую эксплуатацию поступил БЛА большой продолжительности полета «Орион». В войска поступили БЛА квадрокоптерного и вертолетного типов.

Войска ПВО ВКС получили 2 полковых комплекта ЗРС С-400 и 27 БМ ПЗРК «Панцирь-С1», в 1 полк поступили модернизированные ЗРС С-300ПМ-2 «Фаворит». В учебный центр ЗРВ поступил 1-й комплект новой ЗРС С-350 «Витязь» (ВКС получают в 2021-2027 годах 12 д-нов для оснащения 5 полков; ранее намечалось до 2020 г

получить 38 д-нов). В войска поступила 1-я РЛС загоризонтного обнаружения «Контейнер». Она установлена в Мордовии и перекрывает западное и южное направления. РЛС может засекает малозаметные самолёты на 3 тыс. км и взлет палубной авиации в Балтийском, Черном и Средиземном морях. В перспективе будет создано сплошное радиолокационное поле по аэродинамическим целям, аналогично полю СПРН. Следующая такая РЛС должна прикрыть арктическое направление. Завершается оснащение командных пунктов и пунктов управления на комплексы средств автоматизации «Фундамент», также завершены государственные испытания РЛК «Валдай» с дальнейшим принятием его на вооружение. В Арктике был развернут мобильный РЛК «Резонанс-Н» с элементами искусственного интеллекта. Оснащенность новыми образцами радиотехнических войск превысила 70%.

ВМФ в части морских СЯС переоснащаются на современные атомные подводные крейсера «Борей-А» с БРПЛ «Булава» – успешно прошел госиспытания. «Князь Владимир». Строится ещё 4 такие подлодки. ВМФ получил 1 подлодку, 8 надводных кораблей, 17 катеров и судов обеспечения, 4 БРК «Бал» и «Бастион», а также св. 400 ед. ракетного и торпедного оружия, в т.ч. крылатые ракеты «Ка-

либр» и «Оникс». Флот получит 10 МБР «Булава».

Тихоокеанский флот (ТОФ) получил 1-ю подлодку пр. 636.3 «Петропавловск-Камчатский». Всего их будет 6. Ранее серия из 6 таких субмарин была построена для Черноморского флота. Рассматривается вопрос строительства лодок этого типа и для Балтийского флота. После модернизации в состав ТОФ вернулся МРК «Смерч» с крылатыми ракетами Х-35 «Уран», а после ремонта – атомный подводный крейсер «Омск». Пополнился флот и гидрографическим судном пр. 19910 «Александр Рогоцкий», двумя рейдовыми водолазными катерами пр. 23040.

Черноморский флот получил тральщик пр. 12700 «Иван Антонов», Каспийская флотилия – противодиверсионный катер пр. 21980 «Грачонок».

В состав Балтийского флота вошел корвет пр. 22800 «Советск» и большой гидрографический катер пр. 23040Г «Александр Евланов».

Фрегат пр. 22350 «Адмирал Касатонов» и корвет пр. 20385 «Гремящий» должны быть переданы флоту в конце 2019 г или начале 2020 г.

Морская авиации ТОФ получила отремонтированный дальний противолодочный самолет Ту-142МЗ.

ВДВ получили новые парашютные системы ПБС-950У для десан-

тирования БМД-4М и 9 тыс. парашютных систем Д-10 и «Арбалет-2». Поставлены 203 ед. бронетехники и св. 200 ед. автомобильной техники, включая бронеавтомобили, снегоходы и мотовездеходы. Переданы 42 БМД-4М, которые не успели поставить в 2018 г. В 76-ю ДШД поступил батальонный комплект БМД-4М и БТР-МДМ «Ракушка» (6-й по счету). Поставлены подвижные пункты разведки и управления огнем «Реостат-1» и войсковые экскаваторы ЭОВ-3523.

РВСН развернули 1-й полк ракетного комплекса «Авангард» с МБР, оснащенной гиперзвуковым планирующим крылатым боевым блоком. На современные комплексы МБР «Ярс» перевооружены 3 ракетных полка РВСН. В эти соединения также поступили боевые противодиверсионные машины «Тайфун-М». На боевое дежурство встали лазерные комплексы «Пересвет» в позиционных районах ПГРК для их прикрытия. Сейчас в боевом составе РВСН 7 типов ракетных комплексов: 4 типа стационарного (шахтного) базирования («Воевода», «Стилет», «Тополь-М» и «Ярс») и 3 мобильного («Тополь», «Тополь-М» и «Ярс»). К 2024 г РВСН будут оснащены современной техникой на 100%, и в боевом составе не останется устаревающих ракетных комплексов советского производства.

Инженерные войска получили 1-е серийные робототехнические

комплексы разминирования «Уран-6» и костюмы ОВР-2 «Сокол» [3].

29 декабря 2019 г замминистра обороны РФ А. Криворучко дал интервью газете МО «Красная звезда» [6]. Оно приведено ниже в сокращённом виде.

Основным инструментом в оснащении ВС современными и перспективными образцами ВВСТ является ГОЗ. Выделенный в 2019 г объём средств на реализацию ГОЗ (св. 1,5 трлн. руб.) обеспечил дальнейшее плановое развитие системы вооружения ВС. Чтобы обеспечить установленные темпы оснащения войск и сил современными видами ВВТ, св. 68% этих средств было направлено на серийные комплектные закупки высокотехнологичных образцов. В конце 2019 г ожидается выполнение заданий ГОЗ по поставкам новых ВВСТ на уровне 99,3%.

РВСН в 2011-2019 годы проводили перевооружение с РК МБР «Тополь» на современные ПГРК «Ярс». В 2019 г завершено перевооружение двух ракетных полков на ПГРК «Ярс» и достигнута оснащённость РВСН современным образцами вооружением 76% (в 2022 г она планируется 92%, в 2024 г – 100%). В 2020 г намечено заключить трёхлетний контракт на поставку ПГРК «Ярс» для перевооружения ещё 3-х ракетных полков, завершить основной объём

наземной отработки и начать лётные испытания комплекса МБР «Сармат».

ВКС завершают переоснащение на новые многоцелевые самолёты – Су-35С, Су-30СМ, Су-34 и вертолёты Ка-52, Ми-28Н, Ми-8МТВ-5-1, Ми-8АМТШ.

Планируется закупка Су-57 для 3-х полков, заключён контракт на поставку 74 ед. 1-я партия (10 ед.) будет закуплена до середины 2020 годов с двигателями 4-го поколения. А по завершении испытаний Су-57 с двигателями 5-го поколения на 2-ом этапе начнутся поставки уже с ними (имеют повышенную топливную эффективность и меньшую стоимость жизненного цикла).

Планируются закупки самолётов Ил-76МД-90А и Бе-200. Рассмотрен эскизный проект среднего военно-транспортного самолёта (СВТС), Были предъявлены 2 варианта создания СВТС на базе самолётов Ил-276 и Ту-330. Комиссия определит тип СВТС (срок его создания – 2029 г).

ПАК ДА разрабатывается в заданные сроки. Утверждён эскизный проект, ведётся разработка рабочей конструкторской документации, начато создание деталей и составных частей для опытных образцов самолёта. Продолжается изготовление самолётов Ту-160М (поставки начнутся с 2021 г).

Завершены госиспытания ЗРС С-350 «Витязь-ПВО» с присвоени-

ем литеры «О1», а 1-й серийный образец ЗРС С-350 уже передан в войска. ГПВ предусмотрена поставка их до 2027 г. В 2020 г планируется начало предварительных испытаний ЗРС С-500 (серийное производство запланировано с 2025 г, ранее намечалась с 2020 г).

В 2019 г начались испытания тяжёлого БЛА «Охотник», среднего БЛА большой продолжительности полёта «Альтиус» и импортозамещённого БЛА «Форпост-Р», испытывается БЛА «Иноходец». Намечено в ближайшие годы качественно нарастить группировку БЛА с функциями разведки, наведения и возможностями применения высокоточных средств поражения.

ВМФ. Текущей ГПВ предусмотрено существенное обновление ВМФ кораблями дальней морской зоны и новыми ДЭПЛ. Это 12 боевых кораблей и 9 подлодок, уже строящихся в рамках заключённых контрактов, в т.ч. современные фрегаты пр. 22350, корветы пр. 20380, ДЭПЛ пр. 636.3 и 677. Модернизируются многоцелевые атомные подлодки пр. 971 и тяжёлый атомный крейсер пр. 11442 «Адмирал Нахимов». Проведена работа, в результате которой большинство заложенных кораблей будет сдано на 1-2 г раньше сроков, предусмотренных контрактами, а серия из 6 подлодок пр. 636.3 – на 3 г.

Завершены испытания ракетных комплексов («Оникс» со сверхзвуковой ПКР и «Циркон» с гиперзвуковыми КР/ПКР). Все новые корабли комплектуются комплексами «Оникс» и «Циркон».

В 2020 г планируется заключить контракты на строительство 2-х подлодок «Борей-А», планируется закладка 2-х подлодок «Ясень-М», 2-х фрегатов пр. 22350 и 2-х универсальных десантных кораблей.

СВ. Работы по доводке новейших образцов ВВТ несколько затянулись, но в 2019 г были завершены испытания ряда новой техники. Закончились предварительные испытания танка Т-14 и БМП Т-15 на базе платформы «Армата» (через 1-2 месяца ожидается 1-я партия из 5 машин, которые подключатся к госиспытаниям), БТР К-16 «Бумеранг» (в 2020 г планируется изготовление опытных образцов, которые подключатся к госиспытаниям), 4-х самоходных гаубиц 2С35 «Коалиция-СВ» и ЗСУ 2С38 «Деривация-ПВО».

Закончились госиспытания модернизированного танка Т-90М (по их результатам примут решение о принятии на вооружение и начале серийной поставки) и броневых автомобилей семейства «Тайфун» 4х4 с боевым модулем и поворотной платформой для установки вооружения, а также «Тайфуны» 6х6 с боевым модулем. Завершены предварительные и начаты госи-

спытания броневедомобиля «Тайфун-ВДВ». В 1-ом кв. 2020 г планируется принять на вооружение все семейства «Тайфунов» и начать их серийную закупку.

В 2020 г ожидается завершение всех испытаний и присвоения литеры «О1» тяжёлой огнемётной системе ТОС-2., также готовится к принятию на вооружение подвижный пункт разведки и целеуказания ПРП-5.

В 2019 г завершены госиспытания пистолета «Удав» (в 2020 г ожидается принятие его на вооружение и начало серийной закупки). В 2019 г приняты на вооружение в составе комплекса «Ратник» автоматы АК-12 и АК-15, 6П67 и 6П68, пулемёт 6П69.

Инновационные виды вооружения. В 2020 г планируется завершение ОКР по созданию лазерного комплекса тактического назначения для уничтожения БПЛА и вывода из строя легко защищённых надводных целей в интересах СВ, ВКС и ВМФ. Комплекс будет иметь модульный принцип построения, что в перспективе позволит проводить наращивание мощности и номенклатуры поражаемых целей. Проводится оснащение лазерными системами защиты комплексов обороны самолётов от поражения ракетами «земля – воздух» и «воздух – воздух» с оптическими головками самонаведения.

В интересах СВ в 2020 г завершается ОКР по созданию перенос-

ного автоматизированного комплекса оптико-электронного противодействия средствам, ведущим наблюдение и прицеливание, и противодействия им лазерным излучением. Проводятся работы по отработке технологий создания мощных лазеров и по наращиванию мощности комплекса «Пересвет». В ближайшие годы предусматривается его размещение на самолёте.

Ведутся работы по созданию гиперзвукowego вооружения. Работы направлены на расширение областей применения, номенклатуры вооружения и улучшения его ТТХ. Новые образцы такого вооружения должны обеспечить высокоэффективное поражение целей в оперативно-тактической и стратегической глубине [6].

18 декабря 2019 г в США на сайте War on the Rocks была опубликована статья директора Центра военно-морского анализа М. Кофмана «Почему российские военные расходы намного выше, чем мы это себе представляем».

Автор указал, что, Россия, по оценкам, тратит на ВС около 60 млрд. долл. в год и что это примерно соответствует сумме оборонных расходов Англии или Франции. Но все, кто знаком с программой модернизации ВС РФ последнего десятилетия, сразу увидят здесь отсутствие логики, поскольку на такие средства невозможно содер-

жать миллионные ВС и одновременно закупать огромное количество военной техники. Российские закупки вооружений существенно превосходят по объемам приобретение оружия большинством европейских стран вместе взятых. ВС России сегодня не только получают в больших количествах ВВТ. Российские ученые и НИИ продвинулись далеко вперед в разработке новейших образцов вооружений, в т.ч. в создании систем ПВО нового поколения, например, ЗРК С-500. Такой объем закупок и НИОКР был бы невозможен, если бы у России был такой же военный бюджет, как у Британии.

Автор утверждает, что любой сопоставительный анализ военных расходов следует проводить с использованием обменного курса по паритету покупательной способности, а не рыночного обменного курса. При таком методе расчета принимается во внимание разница в ценах на товары между странами. Эксперт отмечает, что если использовать паритет покупательной способности, то реальные военные расходы России за последние 5 лет составляли от 150 до 180 млрд. долл. ежегодно. А если учитывать скрытые или замаскированные расходы на оборону, эта сумма может быть увеличена до 200 млрд. долл. Расчет российских военных расходов по паритету покупательной способности показывает, что США тратят на

оборону лишь в 4 раза больше, чем Россия, если проводить расчеты, основываясь на рыночном обменном курсе валют [7].

Анализ выступлений Путина и Шойгу с подведением итогов за 2018 и 2019 годы, а также статьи Азанова и других источников показал следующее (наш комментарий выделен полужирным курсивом).

В своей речи Путин сообщил, что в конце 2020 г оснащение ВС современным ВВТ составит не менее 70% и таким будет поддерживаться далее. В 2019 г этот уровень был 68,2% при плане 67%, а в 2018 г – 61,5% при плане 61%. Т.е., судя по темпам перевооружения, уровень 70% Россия достигнет (а он не ниже, чем в ВС ведущих стран НАТО). Другое дело, что в России современным вооружением считается новое и модернизированное (т.е., например, танки Т-72Б3, которые являются основой танкового парка ВС).

По отд. видам и родам ВС РФ уровень 70% уже достигнут. «По другим (например, по СВ) предстоит продолжить интенсивную работу». Т.е. в СВ и ряде других видах и родах ВС есть отставание, которое ещё надо преодолеть.

Также Путин потребовал, «чтобы ВС всегда должны были оснащены по последнему слову техники и технологий», мало того – вооружение «должно быть лучше миро-

вых образцов, если мы хотим побеждать». «Нас не может устраивать ничья. Техника должна быть лучше. Мы можем этого добиваться и добиваемся этого на ключевых направлениях развития». Т.е. Путин хочет побеждать в грядущих войнах, и требует иметь для этого лучшее в мире вооружение.

Далее Путин сообщил, что «в этом году США фактически разрушили Договор о ликвидации ракет средней и меньшей дальности (ДРСМД), поэтому необходимо вести мониторинг возможного развёртывания американских ракет такого класса». Но США вышли из ДРСМД из-за нарушения Россией этого договора. Пока работа над новыми договорами по контролю вооружений не началась, продолжим укреплять собственные ядерные силы (первооружение частей РВСН на современные комплексы «Авангард» и «Ярс», а морских ядерных сил – на подлодки «Борей А»). И будем по плану продвигать работу по созданию других перспективных ракетных систем. Путин намерен ответить на выход США из договора о ликвидации ракет средней и меньшей дальности (ядерных сил ТВД) укреплением межконтинентальных ядерных сил (первооружением на комплексы МБР «Авангард», «Ярс» и подлодки «Борей А» с БРПЛ «Булава», а в перспективе – на МБР «Сармат»). Т.е. несопоставимыми мерами.

В своём докладе Шойгу начал с военных угроз для России по версии российского руководства. «Военно-политическая обстановка в 2019 г характеризовалась дальнейшим наращиванием военной силы». С этим можно согласиться, если он имел в виду ВС России, что подтверждают все факты, приведенные выше.

«Военный бюджет США в 2020 г впервые достигнет почти 750 млрд. долл. Это... превышает российский в 16 раз». Действительно, военный бюджет России в 2017 г был 45,6 млрд. долл. (военные расходы – до 61,7 млрд. долл.). В 2020 г они будут немногим меньше. Формально военный бюджет США выше в 16 раз. Но, чтобы судить о реальных военных расходах России, их анализ следует проводить с использованием обменного курса по паритету покупательной способности, а не рыночного курса. Отсюда реальные военные расходы России за последние 5 лет составляли 150-180 млрд. долл. ежегодно. А если учитывать скрытые или замаскированные расходы на оборону, эта сумма может быть увеличена до 200 млрд. долл. Расчет российских военных расходов по паритету покупательной способности показывает, что США тратят на оборону лишь в 4 раза больше, чем Россия [7, 8].

«НАТО реализует антироссийскую инициативу США «4 по 30».

Предполагается в 30-суточной готовности к применению иметь 30 механизированных б-нов, 30 авиационных эскадрилий, 30 боевых кораблей». А СВ России имеют в постоянной готовности только в западной части страны (Западный и Южный военные округа) св. 90 механизированных б-нов. Т.е. по СВ страны НАТО поддерживают чисто оборонительное соотношение (1:3). Всего ВВС России имеют 50 эскадрилий боевых самолётов, т.е. численное превосходство в 1,7 раз. И только ВМФ России не имеют превосходства, у них всего 24 боеготовых корабля океанской зоны (в т.ч. в Европейской зоне – 19 кораблей). Лишь 5 фрегатов РФ являются новыми и современными [8].

«В Прибалтике развернуты американские РЛС ПВО контролирующее воздушное пространство РФ на 450 км». А в войска ПВО ВКС России поступила РЛС загоризонтного обнаружения «Контейнер». Она перекрывает западное и южное направления. РЛС может засекать малозаметные самолёты на 3 тыс. км, взлет палубной авиации в Балтийском, Черном и Средиземном морях [3].

«Ежегодно НАТО в Европе проводит до 40 крупных учений, имеющих антироссийскую направленность». А в 2019 г ВС России провели св. 18,5 тыс. учений и тренировок [1]. Об их направленности несложно догадаться.

«Все мероприятия, предусмотренные планом деятельности МО и ГОЗ на 2019 г, выполнены». Это неправда, что будет доказано ниже.

«Достигнут самый высокий показатель исполнения поставок ВВТ за последние 4 года». А это, к сожалению, правда – ведь в прошлые годы показатели были ещё ниже [5].

Далее выдержки из доклада Шойгу будут дополняться данными таблицы и другой информацией.

«Поступление в войска св. 6,5 тыс. ед. нового и модернизированного вооружения довело долю современных образцов до 68,2%». Если это правда, тут налицо даже перевыполнение плана (намечалось 67%).

«В СЯС уровень современности составляет 82%». Но он и в 2018 г составлял 82%! Но Шойгу далее утверждает, что за год СЯС стали современнее. Возможно, что когда министру писали доклад, за образец взяли прошлогодний, и эти 82% оттуда.

«На боевое дежурство заступил 1-й ракетный полк с МБР «Авангард». Еще 3 ракетных полка перевооружены на ПГРК «Ярс». В сумме это 4 полка. Но 27 декабря командующий РВСН С. Каракаев доложил Шойгу о перевооружении 5 ракетных полков с постановкой на боевое дежурство, а 29 декабря замминистра обороны А. Кривошечко сообщил в интервью, что в 2019 г завершено перевооруже-

ние 2-х ракетных полков на ПГРК «Ярс». В сумме с полком «Авангардов» это 3 полка. Так сколько же всего ракетных полков было перевооружено – 4, 5 или 3? Кто из генералов прав? Министр обороне главное, командующий РВСН должен знать, сколько у него полков перевооружено, а замминистра обороны – просто обязан! Интересно, что план был указан в поставленных ракетах, а отчет – в перевооружённых ими полках (чтобы запутать?). Если считать ракеты, то в 2019 г планировалось поставить ВС 31 МБР «Ярс» и «Авангард» (в т.ч. в 1 полк – 2 МБР «Авангард», т.е. остаётся 29 МБР «Ярс»). Полк ПГРК «Ярс» имеет 9 МБР и если на «Ярс» перевооружено 3 полка, то РВСН получили 27 ракет (+ 2 на хранение, и ГОЗ выполнен), а если 2 полка – 18 ракет «Ярс» и 2 «Авангард» (и ГОЗ не выполнен). Но все три генерала заявили, что ГОЗ выполнен, причём Криворучко уточнил, что на 99,3%, а Каракаев – на 100%! [6, 9, 10]. Может, в интервью Криворучко опечатка, или генералы оговорились (либо не договорились между собой)? Или тут какой-то военный секрет? И возникает подозрение – а может, был поставлен лишь 1 полк МБР «Ярс»? Но если была поставлена задача, чтобы запутать всех, то она успешно решена.

«Авиационные СЯС пополнились 5-ю модернизированными ра-

кетоносцами». Из них 3 Ту-95МСМ, 1 Ту-160М и 1 Ту-22М3 [3]. Но в 2019 г планировалось закупить 4 Ту-95МСМ [4, 5]. На первый взгляд – перевыполнение плана по числу самолётов. Однако эти Ту-160М и Ту-22М3 – опытные машины, приписанные в итог для числа, а в ВКС поступили лишь 3 Ту-95МСМ, т.е. план не выполнен.

«Успешно завершены испытания головного атомного подводного крейсера пр. «Борей-А» «Князь Владимир». Но 30 декабря ТАСС сообщило, ссылаясь на источник в ОПК, что эта подлодка будет сдана ВМФ России в 1-й половине 2020 г и что она в декабре завершила госиспытания в море, в ходе которых были выявлены недостатки. Для их устранения требуется время, поэтому сдача подлодки флоту сдвигается (в ОПК надеются, что это произойдет уже в 1-ом кв. 2020 г). Не исключены новые выходы «Князя Владимира» в море перед сдачей его флоту (все зависит от решения госкомиссии). Согласно плану и сообщению начальника генштаба Герасимова, эта подлодка должна была пополнить боевой состав ВМФ до конца 2019 г [11]. Т.е. план не выполнен.

«Оснащенность СВ современными образцами св. 50% (части постоянной готовности до 60%) [3, 12]». А по плану эта оснащённость должна была составить 50,8% [4, 5]. Т.е. план выполнен.

«...в СВ сформировано 2 соединения, 11 частей и подразделений специальных войск из армейских и бригадных комплектов» [12]. Но планировалось сформировать 11 соединений и частей [4, 5]. По этим формулировкам невозможно понять, выполнен план или нет – к примеру, может быть сформировано 1 соединение (дивизия) и 10 частей (полков), а может быть – 10 соединений и 1 часть.

«ВС в 2019 г получили 624 танка и БМ,...», Но планировалось получить 719 танков и БМ [4, 5], т. е. план выполнен только на 87%. Недаром Путин говорил об отставании СВ.

«ВС получили по 1 бригадному комплекту ОТРК «Искандер-М», ЗРС С-300В4 и ЗРК «Бук-М3, ...143 современных самолета и вертолета, ...2 полковых комплекта ЗРС С-400 и 1 ЗРК С-350». Но ВС тоже должны были по плану получить всё это [4, 5]. Т.е. план был выполнен на 100% с невероятной для исполнения ГОЗ точностью.

«ВС получили 27 БМ ЗРПК «Панцирь-С» [3] (4,5 д-на). Но ВС должны были по плану получить 7 комплектов д-на ЗРПК «Панцирь-С» [4, 5], т. е. план был выполнен только на 64%.

«ВС... получили ...13 космических аппаратов...». Тут план неизвестен, но 27 декабря ТАСС сообщило, что вице-премьер Ю.Борисов отметил в интервью телеканалу

«Россия 24», будто «в декабре на сочинских совещаниях, где обсуждалось состояние космической группировки в интересах МО, был очень жесткий, серьезный разговор. Уже работает комиссия, и до 20 января она доложит президенту о причинах срыва этих работ». Комиссии предстоит выявить все проблемы и найти пути их решения, разработать графики, чтобы войти в ритм и такие срывы впредь не повторялись. Борисов заявил, что программа космических пусков на 2019 г выполнена лишь на 56%, а отрасль находится в «непростой ситуации». Вместо заявленных 45 пусков состоялись 25. Rogozin объяснил, что Роскосмос не достиг показателя в 45 выполненных запусков, в основном, из-за неготовности спутников МО. Последнее связано с жесткими санкциями США на поставки устойчивой к космической радиации электронно-компонентной базы класса Space [13]. Всё это как-то не вяжется с заявлением Шойгу о поставке ВС 13 спутников.

«Оснащенность ВМФ современными образцами св. 68%» По плану эта оснащённость должна была быть 64% [4, 5]. Казалось бы, наличие перевыполнение плана, но не будем торопиться с выводами. Поскольку вместо 2-х подлодок (ПЛАРК пр.885М «Казань» и ДЭПЛ пр.636.3 «Петропавловск-Камчатский»), была поставлена лишь вто-

рая, а поставку «Казани» перенесли до конца 2020 г из-за недоработок (также она якобы будет приспособлена для применения ракет «Циркон»).

«ВМФ получили 8 надводных кораблей, 17 катеров и судов обеспечения». Но планировалось получить 12 надводных кораблей и катеров, а также 12 судов обеспечения [4, 5]. Казалось бы, если сложить корабли, катера и суда, то лицо перевыполнение плана на 1 ед., но при таких формулировках невозможно проверить выполнение плана по номенклатуре.

«ВМФ получили 4 БРК «Бастион» и «Бал»». Планировалось получить столько же [4, 5], т.е. план был выполнен на 100%.

Вообще, доклад Шойгу был выдержан в самых мажорных тонах. В нём был приведен лишь один недостаток: «... с исправностью учебной авиации, которая составляет 58%, а по самолетам Як-130 – 56%». Но ведь недостатки были (см. выше). А приведенная Криворучко степень исполнения ГОЗ 99,3%, при невыполнении плана поставок ряда типов ВВТ, приведенных выше, нереальна.

МО России ежегодно отчитывалось в декабре каждого года о своей деятельности и достижениях в военном строительстве (в т.ч. – о выполнении ГОЗ и планах ГОЗ на следующий год). А затем в «Вызовах и рисках» появлялась статья,

где с привлечением фактов и цифр доказывалось, что ГОЗ в очередной раз не был выполнен, и невыполнение было существенным. При этом просто сравнивались годовые показатели – плановые и достигнутые. Почему МО России не могло проделать эту несложную работу, прежде чем выступить с отчетом – загадка [5].

Но нынешний, 2019 г, стал исключением. Если в предыдущие годы ГОЗ по отчету МО выполнялся на 96-98% (причем процент выполнения повышался год от года), то в этом году план, как сообщил министр обороны, был выполнен полностью. Как сказал Шойгу: «Все мероприятия, предусмотренные планом деятельности МО и ГОЗ на 2019 г, выполнены». При этом он назвал лишь один недостаток (в отчетах за прошлые годы упоминалось хотя бы несколько). Правда, замминистра Криворучко назвал 99,3% выполнения ГОЗ, но это тоже много.

Реальные итоги деятельности МО были обсуждены в ходе закрытой части заседания коллегии и там, несомненно, был назван не один недостаток (в т.ч. не только отмеченные нами).

В этом году МО, как видно, поработало со всем доступным ему старанием, слив данные плана и отчета, и подкорректировав отчет так, чтобы он более-менее соответствовал плану. Большинство озву-

ченных пунктов ГОЗ (10), судя по подготовленным МО докладу Шойгу, было выполнено на 100%. Пять пунктов невыполнения оставлены для правдоподобия. В т.ч. было показано невыполнение плана по поставке 2-х новых подлодок («Борей-А» и «Ясень-М»), модернизированного бомбардировщика Ту-95МСМ, танков и ББМ, ЗРПК. И по трём пунктам (поставка МБР «Ярс», кораблей, катеров и судов, а также формирование соединений и частей СВ) план и его выполнение были сформулированы в разных единицах измерения – так, что невозможно подтвердить это выполнение. Но ошибка всё же была допущена – Шойгу, Криворучко и Каракаев не договорились о числе полков, переоснащённых МБР «Ярс». Главная же ошибка МО была в том, что оно показало выполнение большинства пунктов ГОЗ точно на 100% (а это невозможно). И таким образом вообще возникает сомнение в достоверности данных доклада Шойгу (т.е. МО). Об этом пишет и российский военный эксперт А. Гольц [9].

В 2020 г МО планирует:

В СЯС: поставить на боевое дежурство 22 МБР «Ярс» и «Авангард», модернизировать 6 самолётов Ту-95МС и ввести подлодку пр. «Борей-А» «Князь Олег» (план 2019 г – 31 МБР, 4 Ту-95МСМ и подлодка «Князь Владимир», сдачу которой

перенесли на 2020 г). Т.е. в 2020 г было запланировано получить меньше на 9 МБР, больше на 2 Ту-95МСМ и подлодку пр. «Борей-А» «Князь Олег», но её сдача может быть перенесена на 2021 г из-за переноса сдачи подлодки «Князь Владимир» на 2020 г.

В СВ, БВ ВМФ и ВДВ поставить 565 танков и ББМ, 2 комплекта д-на ЗРК «Бук-М3», сформировать 11 соединений и частей. (план 2019 г – 719 танков и ББМ, 1 комплект д-на ЗРК «Бук-М3», сформировать 11 соединений и частей, т.е. в 2020 г планируется уменьшение выпуска танков и ББМ на 21%, увеличение в 2 раза выпуска ЗРК «Бук-М3» и формирование того же числа соединений и частей).

В ВКС и авиацию/ПВО ВМФ поставить 106 самолётов, вертолётов и БЛА, 4 полковых комплекта ЗРС С-400 и 6 комплектов д-на ЗРПК «Панцирь-С» (план 2019 г – 106 ЛА, 2 полковых комплекта ЗРС С-400 и 7 комплектов д-на ЗРПК «Панцирь-С», т.е. в 2020 г планируется уменьшение выпуска ЛА на 26%, увеличение в 2 раза выпуска ЗРС С-400, и небольшое снижение выпуска ЗРПК «Панцирь-С»). Необходимо отметить, что в плане 2020 г – первые поставки тяжёлых БЛА, а поставок ЗРС С-350 в этом году не будет.

В ВМФ ввести 3 подлодки, 14 кораблей и катеров, 18 катеров и судов обеспечения, поставить

1 БРК «Бал» (план 2019 г – ввести 2 подлодки, 12 кораблей и катеров, 12 судов и катеров обеспечения, поставить 4 БРК, т.е. в 2020 г планируется увеличение выпуска подлодок в 1,5 раз, кораблей и катеров на 17%, судов и катеров обеспечения в 1,5 раз, снижение поставок БРК в 4 раза). Среди подлодок – головная ПЛАРК пр.885М из плана 2019 г (сдача 1-й серийной ПЛАРК вероятно будет перенесена на 2021 г) и 2 ДЭПЛ (пр.636.3 и 677). Выпуск БРК уменьшится, видимо, по причине завершения перевооружения частей БРК.

Подвёл итог Путин, который заявил: «На сегодняшний день у нас уникальная ситуация...: догоняют нас. Ни в одной стране мира нет гиперзвукового оружия вообще, а гиперзвукового оружия континентальной дальности – тем более. У нас уже в войсках стоят и гиперзвуковые комплексы «Кинжал» авиационного базирования.... Мы начали оснащать 1-й полк РВСН новейшим гиперзвуковым комплексом МБР «Авангард».... Однако, уже есть страна, имеющая гиперзвуковые ракетные комплексы – это Китай. На военном параде в Пекине 1 октября 2019 г проехали 16 мобильных ПУ с новыми баллистическими ракетами средней дальности DF-17 с гиперзвуковым боевым блоком DF-ZF (дальность 1800-2500 км) [14].

Уже в войсках стоят лазерные боевые комплексы «Пересвет».... По плану идут работы... по МБР повышенной мощности «Сармат»; по гиперзвуковой ракете «Циркон» наземного и морского базирования; по беспилотному подводному аппарату «Посейдон»; по крылатой ракете глобальной дальности с ядерной силовой установкой «Буревестник». На вооружении стоят и другие комплексы, включая те, которые были хорошо апробированы..., крылатые ракеты «Калибр». Есть и другие средства. О них меньше говорят, но они есть и поступают в войска».

Путин высказал обычные для него в последние 2 года угрозы:

Стоят на вооружении: комплексы, включая те, которые были хорошо апробированы..., крылатые ракеты «Калибр» (вот последние точно есть).

Начали поступать на вооружение:

- гиперзвуковые комплексы «Кинжал» (в ЮВО эскадрилья из 12 самолётов МиГ-31К с этими ракетами; идут войсковые испытания);
- МБР «Авангард» (в 1-й полк поступили 2 ракеты, всего планируется иметь 2 полка по 6 ракет, что очень мало повлияет на баланс СЯС России и США);
- другие средства, о которых меньше говорят, но они есть и

поступают в войска (мол, у нас есть ТАКОЕ! ТАКОЕ!! Но мы не скажем, какое... а неизвестное страшит. Но есть ли оно вообще?).

Разрабатываются (испытываются, срок их поставок в ВС неизвестен):

- МБР повышенной мощности «Сармат» (в 2020 г планируется завершить основной объём наземной экспериментальной отработки и начать лётные испытания [6], в связи с чем поступление комплекса в РВСН в 2021 г, как ожидалось, представляется нереальным);
- гиперзвуковая ракета «Циркон» наземного и морского базирования (ожидалось принятие на вооружение в 2018 г);
- две межконтинентальные системы с ядерными двигателями (беспилотный подводный аппарат «Посейдон» и крылатая ракета «Буревестник» (ряд экспертов сомневаются в их существовании, технической реализуемости и необходимости иметь на вооружении)[15-21];

Ну а фразу Путина, что «...это работа по плану. В этом наше преимущество и возможность сохранять нужный нам уровень обороноспособности России. Мы можем, должны и будем идти впереди за счет мозгов, интеллекта, лучшей организации работы, минимизации воровства и разгильдяйства,

концентрации усилий на главных направлениях» в свете фактов, приведенных выше, вообще невозможно воспринимать серьёзно. Однако перевооружение ВС России, всё таки, идёт, в 2019 г ГОЗ действительно был выполнен более успешно, чем в прошлые годы, а то, что не выполнено, будет наверстано в 2020 г (или 2021 г, или 2022 г, или ещё когда-нибудь – но непременно).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

В декабре 2019 г состоялось заседание коллегии МО РФ, где были подведены итоги деятельности ВС России в 2019 г и определены задачи на 2020 г. Там выступили президент Путин и министр обороны Шойгу.

Путин в своей речи указал, что в 2020 г необходимо продолжить укрепление ВС и сосредоточиться на решении следующих ключевых задач:

1. «В конце 2020 г оснащение ВС современным ВВТ составит не менее 70% и таким будет поддерживаться далее». В 2019 г этот уровень был 68,2%, а в 2018 г – 61,5%, т.е., судя по темпам перевооружения, уровень 70% ВС России достигнут. «По отд. видам и родам ВС РФ уровень 70% уже достигнут. По другим (в т.ч., по СВ) предстоит продолжить интенсивную работу». Т.е. в СВ и ряде других видах и родах ВС есть отставание, которое ещё надо

преодолеть. Также Путин потребовал, «чтобы ВС всегда должны были оснащены по последнему слову техники и технологий, мало того – вооружение должно быть лучше мировых образцов, если мы хотим побеждать. Мы можем этого добиваться и добиваемся на ключевых направлениях развития». Т.е. Путин требует иметь в ВС РФ лучшее в мире вооружение, чтобы побеждать в грядущих войнах.

2. В 2020 г завершается подготовка плана обороны страны на 2021–2025 годы, в ходе этой работы надо учесть и оценить изменения военно-политической обстановки в мире и перспективы её развития, провести анализ потенциальных военных угроз и определить меры по применению и дальнейшему совершенствованию ВС.

3. «В этом году США фактически разрушили Договор о РСМД, поэтому необходимо вести мониторинг возможного развёртывания американских ракет такого класса. Пока работа над новыми договорами по контролю вооружений не началась, продолжим укреплять собственные ядерные силы (первооружение РВСН на современные комплексы «Авангард» и «Ярс», а морских СЯС – на подлодки «Борей А»). И будем по плану продвигать работу по созданию других перспективных ракетных систем». Путин намерен ответить на выход США из договора о лик-

видации ракет средней и меньшей дальности (ядерных сил ТВД) перевооружением на новые комплексы МБР и ракетные подлодки (укреплением стратегических СЯС). Т.е. несопоставимыми мерами.

4. «В ходе мероприятий оперативной и боевой подготовки следует выработать новые, более эффективные способы применения войск и положительные результаты внедрять в программы боевой учёбы. Так, на учения «Кавказ 2020» следует уделить внимание подготовке штабов к руководству коалиционными группировками войск и сил, а войск – к действиям в сложных условиях».

Шойгу в своём докладе заявил, что «все мероприятия, предусмотренные планом деятельности МО и ГОЗ на 2019 г, выполнены». Но это неправда, что будет доказано ниже.

«Достигнут самый высокий показатель исполнения поставок ВВТ за последние 4 года». А это правда – в прошлые годы показатели были ещё ниже.

«Поступление в войска нового и модернизированного вооружения довело долю современных образцов до 68,2%». Если это правда, тут налицо даже перевыполнение плана (намечалось 67%).

«В СЯС уровень современности составляет 82%». Но он и в 2018 г составлял 82%, а Шойгу далее утверждает, что СЯС стали современ-

нее. Возможно, для министерского доклада за образец взяли прошлогодний, и эти 82% оттуда.

«На боевое дежурство заступил 1-й ракетный полк с МБР «Авангард». Еще 3 ракетных полка перевооружены на ПГРК «Ярс». Но командующий РВСН Каракаев доложил Шойгу о перевооружении 5 ракетных полков, а замминистра обороны Криворучко сообщил, что в 2019 г на ПГРК «Ярс» перевооружили 2 ракетных полка. Т.е. непонятно, сколько ракетных полков было перевооружено – 4, 5 или 3. Причём план был указан в поставленных ракетах (31), а отчёт – в перевооружённых ими полках (3, 4 или 5?), что ещё больше запутало ситуацию. Но все три генерала заявили, что ГОЗ выполнен, причём Криворучко уточнил, что на 99,3%, а Каракаев – на 100%! Т.е. непонятно, сколько было поставлено ракет и перевооружено полков, а главное – выполнен ли план. Но если была поставлена задача, чтобы запутать всех, то она успешно решена.

«Авиационные СЯС пополнились 5-ю модернизированными ракетноносцами». Из них 3 Ту-95МСМ, 1 Ту-160М и 1 Ту-22М3. Но в 2019 г планировалось закупить 4 Ту-95МСМ. Однако эти Ту-160М и Ту-22М3 – опытные машины, а в ВКС поступили лишь 3 Ту-95МСМ, т.е. план не выполнен.

«Успешно завершены испытания атомного подводного крейсера

пр. «Борей-А» «Князь Владимир». Но эта подлодка будет сдана ВМФ России в 1-й половине 2020 г (в декабре она завершила госиспытания и были выявлены недостатки, для устранения которых потребуется время). Согласно плану, эта подлодка должна была пополнить ВМФ до конца 2019 г. Т.е. план и тут не выполнен.

«Оснащенность СВ современными образцами св. 50% (части постоянной готовности до 60%)». А по плану эта оснащённость должна была составить 50,8%. Т.е. план выполнен.

«...в СВ сформировано 2 соединения, 11 частей и подразделений специальных войск из армейских и бригадных комплектов». Но планировалось сформировать 11 соединений и частей. Т.е. невозможно понять, выполнен план, или нет.

«ВС получили 624 танка и ББМ,...», Но планировалось получить 719 танков и ББМ, т. е. план выполнен лишь на 87%.

«ВС получили по 1 бригадному комплекту ОТРК «Искандер-М», ЗРС С-300В4 и ЗРК «Бук-М3», ...143 современных самолета и вертолета, 2 полковых комплекта ЗРС С-400 и 1 ЗРК С-350». Но по плану ВС тоже должны были получить всё это. Т.е. тут план был выполнен на 100% с невероятной для исполнения ГОЗ точностью.

«ВС получили 27 БМ ЗРПК «Панцирь-С» (4,5 д-на). Но ВС

должны были по плану получить 7 комплектов д-на ЗРПК «Панцирь-С», т. е. план был выполнен только на 64%.

«ВС... получили ...13 космических аппаратов...». Тут план неизвестен, но согласно интервью вице-премьера Борисова, «в декабре на сочинских совещаниях, где обсуждалось состояние космической группировки в интересах МО, был очень жесткий разговор. Работает комиссия, и до 20 января она доложит Путину о причинах срыва этих работ». Комиссии предстоит выявить все проблемы и найти пути их решения, разработать графики, чтобы такие срывы не повторялись. Борисов заявил, что программа космических пусков на 2019 г выполнена лишь на 56% (вместо заявленных 45 пусков состоялись 25). Рогозин объяснил, что Роскосмос не выполнил 45 запусков, в основном, из-за неготовности спутников МО. Последнее связано с жесткими санкциями США на поставки устойчивой к космической радиации электронно-компонентной базы. Всё это как-то не вяжется с заявлением Шойгу о поставке ВС 13 спутников.

«Оснащенность ВМФ современными образцами св. 68%» По плану эта оснащённость должна была быть 64%. Но вместо 2-х подлодок (ПЛАРК пр.885М «Казань» и ДЭПЛ пр.636.3 «Петропавловск-Камчатский»), была поставлена лишь 2-я,

а поставку «Казани» перенесли до конца 2020 г из-за недоработок (и она якобы будет приспособлена для ракет «Циркон»).

«ВМФ получили 8 надводных кораблей, 17 катеров и судов обеспечения». Но планировалось получить 12 надводных кораблей и катеров, 12 судов обеспечения. Если сложить корабли, катера и суда, то налицо перевыполнение плана на 1 ед., но при таких формулировках невозможно проверить выполнение плана по номенклатуре.

«ВМФ получили 4 БРК «Бастион» и «Бал»». Планировалось получить столько же, т.е. план был выполнен на 100%.

Вообще, доклад Шойгу был выдержан в победных тонах. В нём был приведен лишь один недостаток: «с исправностью учебной авиации, которая составляет 58%, а по самолетам Як-130 – 56%». Но ведь недостатки были (см. выше). А приведенная Криворучко степень исполнения ГОЗ 99,3%, при невыполнении плана поставок целого ряда типов ВВТ, совершенно нереальна.

МО России ежегодно отчитывалось в декабре о своей деятельности и достижениях в военном строительстве (в т.ч. – о выполнении ГОЗ и планах ГОЗ на следующий год). А затем в «Вызовах и рисках» появлялась статья, где доказывалось, что ГОЗ в очередной раз не был выполнен. При этом просто

сравнивались годовые показатели – плановые и достигнутые. Но нынешний, 2019 г, стал исключением. Если в прошлые годы ГОЗ по отчёту МО выполнялся на 96-98%, то в этом году министр обороны сообщил, что план был выполнен полностью. При этом он назвал лишь один недостаток, что в реальности невозможно. Правда, замминистра Криворучко назвал 99,3% выполнения ГОЗ, но это тоже много.

В этом году МО, как видно, сличило данные плана и отчёта, и подкорректировав отчёт так, чтобы он более-менее соответствовал плану. Целых 10 пунктов ГОЗ, судя по докладу Шойгу, было выполнено на 100%. Пять пунктов невыполнения оставлены для правдоподобия (поставки подлодок «Борей-А» и «Ясень-М», модернизированного бомбардировщика Ту-95МСМ, бронетехники и ЗРПК. И по трём пунктам (поставка МБР «Ярс», кораблей, катеров и судов, а также формирование соединений и частей СВ) план и его выполнение были сформулированы так, что невозможно было подтвердить это выполнение. Но ошибка всё же была допущена – Шойгу, Криворучко и Каракаев не договорились о числе полков, перевооружённых на МБР «Ярс». Главная же ошибка МО была в том, что оно показало выполнение большинства пунктов ГОЗ точно на 100% (а это невозможно). И таким образом вообще

возникает сомнение в достоверности данных доклада Шойгу (т.е. данных МО).

В 2020 г МО планирует:

В СЯС: поставить на боевое дежурство 22 МБР «Ярс» и «Авангард», модернизировать 6 самолётов Ту-95МС и ввести подлодку пр. «Борей-А» «Князь Олег» (план 2019 г – поставить 31 МБР, 4 Ту-95МСМ и подлодку «Князь Владимир», сдачу которой перенесли на 2020 г). Т.е. в 2020 г было запланировано получить меньше на 9 МБР. больше на 2 Ту-95МСМ и подлодку «Князь Олега», но её сдача может быть перенесена на 2021 г из-за переноса сдачи подлодки «Князь Владимир» на 2020 г.

В СВ, БВ ВМФ и ВДВ поставить 565 танков и ББМ, 2 комплекта д-на ЗРК «Бук-М3», сформировать 11 соединений и частей. (план 2019 г – 719 танков и ББМ, 1 комплект д-на ЗРК «Бук-М3», сформировать 11 соединений и частей), Т.е. в 2020 г планируется уменьшение выпуска бронетехники на 21%, увеличение в 2 раза выпуска ЗРК «Бук-М3» и формирование того же числа соединений и частей.

В ВКС и авиацию/ПВО ВМФ поставить 106 самолётов, вертолётов и БЛА, 4 полковых комплекта ЗРС С-400 и 6 комплектов д-на ЗРПК «Панцирь-С» (план 2019 г – 106 ЛА, 2 полковых комплекта ЗРС С-400 и 7 комплектов д-на ЗРПК

«Панцирь-С»). Т.е. в 2020 г планируется уменьшение выпуска ЛА на 26%, увеличение в 2 раза выпуска ЗРС С-400, и небольшое снижение выпуска ЗРПК «Панцирь-С». Необходимо отметить, что в плане 2020 г – первые поставки тяжёлых БЛА, а поставок ЗРС С-350 в этом году не будет.

В ВМФ ввести 3 подлодки, 14 кораблей и катеров, 18 катеров и судов обеспечения, поставить 1 БРК «Бал» (план 2019 г – ввести 2 подлодки, 12 кораблей и катеров, 12 судов и катеров обеспечения, поставить 4 БРК). Т.е. в 2020 г планируется увеличение выпуска подлодок в 1,5 раз, кораблей и катеров на 17%, судов и катеров обеспечения в 1,5 раз, уменьшение поставок БРК в 4 раза. Среди подлодок – головная ПЛАРК пр.885М из плана 2019 г (сдача 1-й серийной ПЛАРК вероятно будет перенесена на 2021 г) и 2 ДЭПЛ (пр.636.3 и 677). Выпуск БРК уменьшился, видимо, по причине завершения перевооружения частей с этими комплексами.

Подвёл итог Путин, который заявил: «На сегодняшний день уникальная ситуация...: догоняют нас. Ни в одной стране нет гиперзвукового оружия, а континентального гиперзвукового оружия – тем более. У нас уже в войсках гиперзвуковые комплексы «Кинжал» авиационного базирования.... Мы начали оснащать 1-й полк РВСН гиперзвуковым комплексом МБР «Авангард».... Однако, уже есть

страна, имеющая гиперзвуковые ракетные комплексы – это Китай. На военном параде в Пекине 1 октября 2019 г проехали 16 мобильных ПУ с новыми баллистическими ракетами средней дальности DF-17 с гиперзвуковым боевым блоком DF-ZF (дальность 1800-2500 км).

Уже в войсках стоят лазерные боевые комплексы «Пересвет».... По плану идут работы... по МБР повышенной мощности «Сармат»; по гиперзвуковой ракете «Циркон» наземного и морского базирования; по межконтинентальной беспилотному подводному аппарату «Посейдон»; по крылатой ракете глобальной дальности с ядерным двигателем «Буревестник». На вооружении стоят и другие комплексы, включая те, которые были хорошо апробированы..., крылатые ракеты «Калибр». Есть и другие средства. О них меньше говорят, но они есть и поступают в войска».

Путин высказал обычные для него в последние 2 года угрозы:

Стоят на вооружении: комплексы, включая те, которые были хорошо апробированы..., крылатые ракеты «Калибр» (вот последние точно есть).

Начали поступать на вооружение: гиперзвуковые комплексы «Кинжал» (эскадрилья из 12 самолётов МиГ-31К с этими ракетами; идут войсковые испытания); МБР «Авангард» (в 1-й полк поступили

2 ракеты, планируется иметь 2 полка по 6 ракет, что мало изменит баланс СЯС РФ и США); другие средства, о которых меньше говорят, но они есть и поступают в войска (налицо попытка запугать неизвестно чем, но ужасным – а есть ли оно вообще?).

Разрабатываются (испытываются, срок их поставок в ВС неизвестен): МБР повышенной мощности «Сармат» (в 2020 г планируется завершить основную наземную отработку и начать лётные испытания, в связи с чем поступление комплекса в РВСН в 2021 г, как ожидалось, представляется нереальным); гиперзвуковая ракета «Циркон» наземного и морского базирования (ожидалось принятие на вооружение в 2018 г); беспилотный подводный межконтинентальный аппарат «Посейдон» и крылатая ракета глобальной дальности с ядерной силовой установкой «Буревестник» (ряд экспертов сомневаются в существовании последних двух систем, их технической реализуемости и необходимости иметь на вооружении).

Однако перевооружение ВС России, всё таки, идёт, в 2019 г ГОЗ действительно был выполнен более успешно, чем в прошлые годы, а то, что не выполнено, будет навёрстано в 2020 г (или 2021 г, или 2022 г, или ещё когда-нибудь – но непременно). Поэтому Украине и другим странам, которым угрожает Рос-

сия, надо это учитывать и своевременно готовить контрмеры.

ЛИТЕРАТУРА

1. Верховный Главнокомандующий Вооружёнными Силами России Владимир Путин принял участие в расширенном заседании Коллегии Минобороны // https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12268217@egNews
2. Заседание коллегии Министерства обороны // <http://www.kremlin.ru/events/president/news/62401>
3. Азанов Р. «Вооружение – не игра в шахматы». Какую технику армия России получила в 2019 году // <https://tass.ru/armiya-i-opk/7413243>
4. В Москве под руководством Верховного Главнокомандующего Вооружёнными Силами России Владимира Путина прошло расширенное заседание Коллегии Минобороны // https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12208613@egNews
5. Бараш Ю. ИТОГИ ВЫПОЛНЕНИЯ ГОСОБОРОНЗАКАЗА РОССИИ 2018 ГОДА: ПОЧТИ КАК ВСЕГДА // ВИКЛИКИ та РИЗИКИ Безпековий огляд ЦДАКР. – №1. – С.35-60
6. Интервью заместителя министра обороны России Алексей Криворучко о развитии системы вооружения // <https://bmpd.livejournal.com/3889629.html>

7. Иванов В. Конкуренция Москвы и Вашингтона не ослабевает // http://nvo.ng.ru/gpolit/2019-12-27/1_1076_competition.html
8. THE MILITARY BALANCE 2018 // IISS. 2019
9. Гольц А. НЕХАЙ КЛЕВЕЩУТЬ, ГАДЫ // <http://www.ej.ru/?a=note&id=34548>
10. В 2019 году в РВСН перевооружены и заступили на боевое дежурство пять ракетных полков // https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12268702@egNews
11. Источник: передача в состав ВМФ атомной подлодки «Князь Владимир» перенесена на 2020 год // <https://tass.ru/armiya-i-opk/7450181>
12. Уровень обеспеченности частей постоянной готовности Сухопутных войск современным вооружением и техникой доведен до 60 процентов // https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12268707@egNews
13. Борисов сообщил о срыве работ по развитию российской военной спутниковой группировки // <https://tass.ru/armiya-i-opk/7434275>
14. Военный парад в честь 70-летия образования КНР // <https://dambiev.livejournal.com/1725424.html>
15. Скоморохов Р. Когда полетит ракета с ядерным двигателем? // <https://topwar.ru/144943-raketa-s-yadernym-dvigatelem-nevygodnaya-lozh-putina.html>
16. Капцов О. Фантастический полёт «Циркона» и «Буревестника» // <https://topwar.ru/150713-fantasticheskij-polet-cirkona-i-burevestnika.html>
17. Верхотуров Д. Не годится «Буревестник» для войны // <https://topwar.ru/162473-ne-goditsja-burevestnik-dlja-vojni.html>
18. Рискин А. Существует ли в реальности подводная лодка, о которой рассказал Путин // http://www.ng.ru/armies/2018-03-01/100_atomrobot.html
19. Тимохин А. Атомный дрон «Посейдон»: бесполезное сверхоружие // <https://topwar.ru/152577-posejdon-bespoleznoe-sverhoruzhie-atomnyj-dron-ne-tak-uzh-i-polezen-dlja-strany.html>
20. Климов М. «Статусный тупик» // <https://topwar.ru/155207-statusnyj-tupik.html>
21. Верхотуров Д. А Существует ли «Посейдон»? // <https://topwar.ru/162920-a-suschestvuet-li-posejdon.html>